

INSTRUMENTUM LABORIS

Napomene

Na ovim stranicama predstavljamo *Radni dokument* za sudionike skorašnje Sinode biskupa.

Ovaj dokument je pripravilo Generalno tajništvo Sinode:

— vodeći brigu o crkvenoj dinamici započetoj i razvijenoj zahvaljujući II. vatikanskom saboru;

— pazeći na sve ono što na području kateheze Crkva i kršćani već rade;

— sabirajući najvažnije spise koji su stigli u savjetodavnom periodu na Tajništvo Sinode, a poslale su ih biskupske konferencije;

— uzimajući u obzir upute Savjeta u Generalnom tajništvu;

— nadajući se da će Sinoda moći razviti plodonosan rad, uz pomoć kojeg će se još temeljitije ispitati stanje i crkveni kriteriji za dublje upoznavanje problematike i pastoralne perspektive u očekivanoj obnovi kateheze u našem vremenu, osobito kateheze djece i omladine.

Već sada treba upozoriti da je *Radni dokument* izrađen prema jedinstvenom i sistematskom kriteriju, da je to tekst koji će Sinoda moći slijediti više kao putokaz nego kao neki dokument koji bi trebalo podvrgavati odobrenju. Bit će zapravo zadatak same Sinode da utvrdi metode rasprave i da izradi zaključke koji budu najviše odgovarali.

Radni dokument počinje uvodom, u kojem se izlaže značenje slijedeće Sinode i ukratko se tumači struktura, kao i ograničenja samog dokumenta. Uvod se unaprijed služi pojmovima i tumačenjima koji će bolje biti rastumačeni u samom dokumentu.

UVOD

I. Značenje slijedeće Sinode biskupa

Pažnja koju su biskupske konferencije poklonile temi slijedeće Sinode i bogatstvo koje izlazi iz mnoštva odgovora na pitanja postavljena u »Smjernicama«¹ bjelodano pokazuju živo zanimanje čitave Crkve za probleme kateheze u našem vremenu, s osobitom pažnjom na katehezi djece i omladine.

1. U stvari, ispitivati se o katehezi, znači zapravo pitati se o bitnim vidovima svakidašnjeg života Crkve i kršćanskih zajednica. Tako, naime, ulazimo u konkretan svakidašnji život i susrećemo se s najurgentnijim problemima kršćanske egzistencije našeg vremena. To pak vodi do uzdizanja prema izvorima samog poslanja Crkve, kao i kršćana, zahvaćajući pitanja od najveće važnosti za njihovo poslanje u suvremenom svijetu.

2. Sve pak ovo postaje još konkretnije i poticajnije ako se pokloni pažnja potrebama novih generacija.

Kao što se dešava u okviru građanskog društva s obzirom na kulturnu obnovu ili traganje za boljom budućnošću, tako i u samoj Crkvi temeljni pravci autentičnog i svjesnog odgoja u vjeri rastu mnogo očevidnije kad se polazi od pitanja koja mlađi postavljaju starijoj generaciji i perspektive što plodonosnijih odnosa među generacijama.

3. Na slijedećoj Sinodi želi se razmišljati o katehezi s ciljem da se postigne što bolja razmjena informacija i iskustava, da bi se tako mogla preuzeti i zajednička obveza njezine obnove.

Poput evangelizacije i kateheza je višestruka, veoma složena i dinamična aktivnost, koju je teško svesti na jedinstvenu definiciju.²

Kateheza je zapravo poseban vid naviještanja Evanđelja.

Sve tamo od svojih početaka Crkva je uvijek bila zaokupljena ne samo pukim naviještanjem ili buđenjem vjere nego i ustrajnim vođenjem vjernika prema zrelosti, koja se mjeri Kristovom puninom.³

Kršćani se zapravo rađaju za novi život po obraćenju na Evanđelje i po krštenju; preko Crkve njih svakodnevno poziva Duh uskrsllog Gospodina da upoznaju veličinu svoga poziva da rastu u ljubavi i da u svijetu budu svjedoci svoje nade. Njihov život je putovanje koje traži neprestano i uvijek obilnije slušanje onoga što Kristov Duh govori, da čine ono što im zapovijeda za mir među ljudima i na slavu Boga Oca. To neprestano i pažljivo slušanje Božje Riječi u Crkvi ojačava vjernike

¹ Usp. SINODA BISKUPA, *Kateheza u našem vremenu s osobitom pažnjom na katehezi djece i mladeži*, Città del Vaticano, 1976, također u *Obnovljeni život*, 2/1977, str. 166.

² Usp. PAVAO VI., *Apostolsko pismo »Evangelii nuntiandi«*, br. 17, AAS, 68, 1976, str. 17, također u nizu »Dokumenti«, KS, Zagreb 1977.

³ Usp. Ef 4, 13.

u svakidašnjim životnim situacijama i osposobljuje ih za život vjere, ljubavi i nade.

4. Posebna pažnja želi se posvetiti katehezi djece i mladih. Ne zato jer bi kateheza bila aktivnost posvećena isključivo samo njima, već zato da bi se cijela Crkva mogla što konkretnije ispitati kako bi bila što svjesnija svoje vlastite odgovornosti za ovo naše vrijeme i za svoju vlastitu budućnost.

5. Korisno je imati pred očima činjenicu da je ova slijedeća Sinoda samo nastavak one prethodne, koja se bavila pitanjem: »Evangelizacija u suvremenom svijetu«.

Pojam *evangelizacija* bio je shvaćen uglavnom u svom širem značenju »kao aktivnost kojom Crkva naviješta Evanđelje da bi nikla, hranila se i rasla vjera«.* U tom bi okviru, zapravo, trebalo sada razmotriti jedan određeni crkveni zadatak — onaj koji nazivamo katehezom.

Da bi se bolje shvatila veza i novost između tih dviju Sinoda, može korisno poslužiti usporedba koju je upotrijebio već sv. Pavao kad govori o sađenju i zalijevanju; o razlici između postavljanja nekog temelja i same gradnje na njemu; o površnoj spoznaji i o onoj produbljenoj; o razlici između prvog duhovnog jela, koje se uspoređuje s mlijekom, i one solidne hrane, koju može dati samo izvrsni odgoj.^

Također i naglasci koji se žele postaviti o našem vremenu mogu na slijedećoj Sinodi biti izneseni ne samo u vezi s problemima koji izlaze iz šireg značenja pojma evangelizacije, nego se mogu usmjeriti prema što određenijoj problematici koja proizlazi iz katehizacije.

Osim toga, kao poseban vid studija na slijedećoj Sinodi bit će osobita pažnja posvećena novim generacijama.

Na kraju, bit će korisno povezati obje Sinode, uzevši u obzir iskustvo obraćenja kojem je Crkva bila svjedok u nedavnoj minuloj Svetoj godini, te posvećujući osobitu pažnju u studiju apostolskom pismu Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* (8. XII 1974.). Pismo, koje je izašlo po želji Sinode 1974, u stvari autoritativno nastavlja, poslije Svete godine, temu evangelizacije suvremenog svijeta i otvara put veoma određenom razmatranju kateheze.

6. Ne bi se smjelo preći preko svega onoga što se već čini u Crkvi na području kateheze.

Nadasve poslije II. vatikanskog sabora kateheza je u cijelom svijetu bila područje novih previranja, koja su pobudila zanimanje, a često puta i mnoštvo pitanja i sukoba. Zato je dobro govoriti ne samo o organiziranim katehetskim pokretima, na neki način službenima, nego prije

* Usp. SINODA BISKUPA, *Kateheza u našem vremenu ...*, nav. dj., br. 4.

5 Usp. 1 Kor 3, 6—10; Dj 13, 16—44; 18, 26; usp. također Heb 5, 12; Ef 3, 18.

svoga o mnoštvu naoko neznatnih pokušaja koji u naše vrijeme postoje u cijeloj Crkvi.

U porastu je također katehetski tisak, koji na taj način olakšava odnose između različitih zemalja, potiče zajedničke interese, pokazuje nove perspektive i širi nove probleme.

Čak i same kronike, proširene zahvaljujući sredstvima društvenog priopćavanja, često se zanimaju za zbivanja s tog područja, ne bez opasnosti da se javnosti pruži nepotpuna ili iskrivljena informacija.

Osobita živost vlada na području kateheze djece i mladih. Ovdje se, štoviše, često susreću i mnoge nade crkvene obnove i žučljive rasprave, zbog kojih može biti umanjeno pastoralno zalaganje.

Ulazeći u tu problematiku. Sinoda bi mogla staviti točku na mnoga pitanja preciznijom izmjenom informacija; mogla bi također pružiti, u slučaju potrebe, pouzdan doprinos cijeloj Crkvi, promičući s većom sigurnošću nove putove službe Riječi.

7. Raspravljajući na slijedećoj Sinodi biskupa mogla bi imati veoma zanimljive posljedice na najširem području odgoja novih generacija.

U stvari, čini se da su tradicionalni modeli odgoja danas neprikladni, a novi modeli odgoja još uvijek ne daju onu sigurnost koja može doći samo nakon određena iskustva.

To zabrinjava čitav svijet.

Postavivši se pred problem kateheze novih generacija. Crkva može imati svoje vlastite brige, koje mogu biti analogne (slične) onima što zaokupljaju suvremeno društvo te bi mogla dati svoj originalan doprinos za obnovu povjerenja.

II. Struktura i ograničenja radnog dokumenta Sinode

8. Prema mišljenjima sakupljenima u Generalnom tajništvu Sinode, koja su poslali mnogi zainteresirani za problem, pokušalo se da se pripravi ne samo neka shema za diskusiju očima, nego organski tekst, koji bi imao svoj utemeljeni razlog i dosljednost, te bi tako mogao pružiti neku globalnu viziju problema.

Stoga ovaj tekst ne bi trebalo smatrati nekim dokumentom određenim za jednostavno čitanje i odobrenje sinodalnog skupa. On teži više-manje za tim da omogući očima neku sređeniju i utemeljeniju refleksiju, ostavljajući njima odgovornost da Isprave, upotpune i ponovo prerade tekst.

9. Da bi se ovom radnom dokumentu dala organska cjelina, izložene su na samom početku različite pretpostavke.

a) U prvi se čas smatralo korisnim da se zadrži shema *Smjernica* koje je svojedobno objavilo Generalno tajništvo za konzultiranje jav-

nosti.^ Prijedlog se činio utemeljen od časa kad su *Smjernice*, koliko se znade, bile izvrsno prihvaćene u različitim zemljama te su tako olakšale rad.

Zatim se smatralo da bi bilo uputno slijediti donekle tekst *Smjernica*, ali bez nekog jačeg navezivanja na njih. Nadasve je proizlazila nužnost da se izbjegne fragmentarnost (rascjepkanost) predloženih tema, kao i pitanja koja su im pripadala, kako bi se dala neka jedinstvenija i organskija vizija svega onoga što može biti rad Sinodalne skupštine.

b) U drugoj hipotezi se predlagalo pripravljanje nekog organski jedinstvenog teksta, teološko-pastoralne naravi, koji bi u nekom smislu već davao neka rješenja problema, makar i provizorno i nedorađeno. Drugim riječima, tako bi se došlo do nekog magisterijalnog dokumenta, u kome bi se crkvena načela (teološka, doktrinalna, pastoralna) razlagala pretežno deduktivnom metodom.

Pozitivni vidovi takve pretpostavke jasni su prije svega onome koji uočava potrebu neke logičke jasnoće te što sigurnijih operativnih programa.

Sve u svemu, trebalo je da pri tome budemo svjesni činjenice određene opasnosti da bi se s tim dokumentom mogla spriječiti aktivnost suglasna prirodi i svrsi Sinode biskupa. U stvari, Sinoda najradije započine svoj rad međusobnim upoznavanjem različitih mjesnih Crkvi, valorizacijom mnoštva iskustava, da bi se stavilo zajedno sve ono što služi kao hrana zajedništvu jedne Crkve s potrebnim poštivanjem različitih crkvenih odgovornosti u svijetu.

c) Na kraju se mislilo da je potrebno poštivati dinamiku koja je već bila u toku sa savjetovanjima s biskupskim konferencijama.

Tako se došlo do teksta koji je podijeljen u tri dijela, koji bi pak trebali da postanu tri uzlazna trenutka Sinode.

10. *Prvi dio: Stanje kateheze u svijetu.* Taj prvi dio pripravljen je nakon što su vrlo pažljivo pročitani rezultati savjetovanja s biskupskim konferencijama.

Predstavljene su opće primjedbe o stanju kateheze u svijetu: tu se navodi vitalnost katehetskog pokreta, njegov početak u okviru II. vaticanskog sabora, njegovo unutarne bogatstvo, prijem na koji nailazi kod »naroda«, njegova povezanost s kršćanskim životom i s problemima našeg vremena.

Nešto konkretnije pristupa se onim pojedinačnim pitanjima o kojima treba raspravljati i koja su, čini se, od posebne važnosti, kao što je to pitanje mjesta gdje se provodi katehizacija, osoba koje se katehiziraju, metode, teme i odgovornosti.

Iako postojeći tekst treba nužno preraditi i premda će se prema potrebi unijeti ispravci, ipak je dobro spomenuti, i to treba naglasiti, da taj

" Usp. SINODA BISKUPA, nav. dj.

dokument polazi od objektivnog stanja kateheze u svijetu; slijedit će zatim razmatranje o crkvenim kriterijima, uz pomoć kojih se mogu ocijeniti iskustva i gibanja željene obnove^J

11. *Drugi dio: Kateheza u Crkvi.* To je glavni dio dokumenta. Nakon kratkog pregleda kateheze u svijetu traži se od sinodalnog skupa da odgovori na primarno pitanje: Kako Crkva mora danas katehizirati?

To je osnovno i jasno pitanje, koje povlači za sobom druga, određena, vrlo različita i gotovo beskrajna pitanja.

Ako se vodi briga o tom osnovnom pitanju, umjesto o dugom nizu raznih — bez sumnje opravdanih — kojima se to bitno pitanje tumači i koja k njemu vode, možda će se vidjeti da je bila opravdana odluka da se napiše taj drugi dio dokumenta.

Zasad nam nije izgledalo korisnim podastrijeti u svim dijelovima organsku i potpunu raspravu o *katehezi koju u ovo nose vrijeme treba prenositi napose djeci i mladima*. Čini se da se to prije svega nije bilo tražilo u odgovorima koji su sabrani kroz savjetovanje. Osim toga, postoje mnogi i pouzdani dokumenti koji govore o toj materiji, a izdala ih je bilo Sveta Stolica, bilo biskupske konferencije. Na kraju postoji opasnost da se rad sinodalnoga skupa izgubi u beskrajnom nizu problema, da se ne postavi hijerarhija vrednota, te da se ne odgovori na osnovne probleme svih onih koji se danas bave katehizacijom.

Mnoge probleme zapravo vrlo lako rješavaju katehisti i same zajednice, dok se, međutim, mogu predlagati i takozvani naučiteljski kriteriji, a da pri tom nitko stvarno ne rješava pastoralne probleme.

Upravo zato smo radije opisali ili barem podsjetili na najvažnije crkvene kriterije s kojima se može prikazati narav kateheze u samoj sebi, uz pomoć kojih se može otkriti jesu li ispravni ili ne razni oblici kojima se u ovo naše vrijeme katehiziraju nove generacije.

U drugom dijelu dan je posve određeni pregled, koji je već u samom početku spomenut u naslovu, to jest kad se govori o »katehezi Crkve«. Na kraju zapravo želimo ustvrditi da se inspiracija svake kateheze mora navraćati ili crpiti snagu u životu Crkve, u njezinu poslanju, u njezinu odnosu s Ocem u Kristu i Duhu, na sakramentalnoj prirodi Crkve, na njezinoj povijesti, tradiciji i nadi.

Dok se navode temeljni kriteriji kateheze, misao se vraća na ono što je Crkva uvijek radila, na ono što po svome pozivu mora i danas i u budućnosti činiti, a to je: prihvaćati i prenositi drugima Evanđelje, ispovijedati i naučavati drugima kako će ispovijedati simbol vjere sve dok se ne objavi slava Gospodnja.

Katehetsko djelovanje daje posebnu važnost prenošenju Evanđelja i ispovijedanju vjere (*redditiio symboli*), naglašava važnost odnosa Crkve i kateheze, vjere i sakramenata, pedagogije i katehetskih sadržaja u točno određenim povljesno-kulturnim uvjetima te, napokon, važnost kateheze novih generacija.

^J Usp. *Instrumentum laboris*. Pretpostavka u I. dijelu.

Kriteriji na koje se podsjeća i koji su jedva načeti nisu u svim dijelovima iscrpno protumačeni: čini se ipak da su temeljni, tj. takvi da se članovi Sinode mogu na njih slobodno osloniti na zasjedanjima.*

12. *Treći dio: Perspektiva obnove kateheze.* Ni u trećem dijelu »Radnog dokumenta« nije dan organski opis perspektiva koje se konkretno odnose na obnovu kateheze u ovo naše vrijeme. Izgledalo je, međutim, da se mogu odrediti neki zajednički pothvati, koji se mogu poduzeti i koje su pri savjetovanju biskupske konferencije uporno preporučivale. Ti pothvati — ispitani na sinodalnom skupu — mogu postati »želje«, kojima se može dati veća važnost i mogu postati znakovi zajedničke težnje za obnovom.

Dosad smo naveli pet poglavlja, a to su: uloga kršćanske zajednice, središnji položaj i prioritet Evanđelja, naviještanje siromasima, suočavanja i raspravljanje, dijalog s ljudima raznih kultura, zajedništvo i suodgovornost u katehezi.

Središnje trećeg dijela jedva je nabačeno, privremeno je i ima samo indikativan karakter. Ukoliko bi se taj dio produbio i bolje izradio, mogla bi se sakupiti temeljna pitanja katehetskog djelovanja, pa bi time svi oni koji već rade prema tim kriterijima bili potaknuti i ohrabreni. ^

13. Već ta izrada dokumenta plod je dobrog i produbljenog istraživanja. No da bi rad sinodalnog skupa bio olakšan, čini nam se korisnim spomenuti neka posve očita ograničenja tog provizornog teksta.

Već od prvih raspravljanja o predloženoj temi za Iduću Sinodu, Tajništvo Sinode i njezino vijeće upozorili su da u samome naslovu postoje dva »pola«, a to su: kateheza u ovo naše vrijeme i kateheza djece i mladeži.

Izgleda da je u toj izradi dano više prostora prvom »polu«, ukoliko se odnosi na sadašnje povijesno I crkveno stanje. Drugi »pol«, kateheza djece i mladeži, čini se da je ostavljen po strani.

Treba spomenuti da je to nastojanje prešutno ili izričito prisutno u cijeloj izradi teksta. Treba zatim spomenuti da su brojne biskupske konferencije naglasile da se ne smije zaboraviti kateheza odraslih, nego da joj se daje što veća važnost. Na kraju treba napomenuti da mnoga pitanja o katehezi sadrže probleme, perspektive i pitanja koja su prilično zajednička katehezi za svaku dob.

Poseban osvrt na katehezu djece i omladine moći će u svojoj cjelini biti bolje razjašnjen u tekstu koji će sinodalni skup izraditi, to jest kad budu prikazane neke situacije, kad budu dana tumačenja i kad budu izražene »želje« za obnovu.

Ostala ograničenja dokumenta proizaći će, naravno, iz raspravljanja sinodalnog skupa.

* Usp. *Instrumentum laboris*. Pretpostavka u II. dijelu.

• Usp. *Instrumentum laboris*, Pretpostavka u III. dijelu.

Kao što je već primijećeno pri izradi ovog dokumenta, može se dogoditi da sinodalni skup izradi i druge tekstove, koji će se ovome priložiti. Ti će se tekstovi prije svega odnositi na probleme koji su vlastiti i specifični za katehezu novih generacija.

I. DIO — STANJE KATEHEZE U SVIJETU

P r e t p o s t a v k a

Crkva je trajno pozvana da, vjerna svojem Gospodinu, ispunja svoje poslanje u svijetu i da odgovori na potrebe pojedinih kultura i različitih povijesnih razdoblja.

U ovo naše vrijeme nekima izgleda da je vrlo teško među sobom uskladiti nastojanje oko »poslušnosti vjeri« i traženje da se provede potrebna obnova.

Poteškoće koje nastaju iz takve zabrinutosti i napetosti mogu se prilično često susresti u konkretnom obliku upravo na području kateheze. Ne nailaze na njih samo biskupi i svećenici, nego i roditelji i odgojitelji, dakle prije svega svi oni koji se zanimaju za katehezu, odnosno za katehetski jezik ili za bilo koji problem vezan uz problem vjerskog odgoja u ovo naše vrijeme.

Da bi se stvarno nadvladala ta poteškoća, nije dovoljno samo naći »zdravu ravnotežu« između prošlosti i budućnosti, između nauke i svakodnevnog iskustva, između starijih i mladih generacija. Nije više dovoljno tražiti samo »zdrave ravnoteže« — iako ne treba umanjivati pastoralne razloge koji na to potiču — ako to traženje ne izražava autentično crkveni oblik života ili, drugim riječima, ako se kršćanska zajednica pri tom strpljivo ne nauči ispitivati pojedine konkretne situacije zajedno sa svojim prezbiterima i pod mudrim vodstvom biskupa da bi tako s novom kompetencijom u svjetlu vjere Crkve i njezina učiteljstva mogla na sebe preuzeti nastojanje oko svjedočenja Evanđelja u ovo naše vrijeme.

Cijeli tok razmišljanja koji je predložen Sinodi slijedi ove principe.

Oci su prije svega zamoljeni da ispitaju sadašnje stanje kateheze, da, dakle, usporede iskustva koja već postoje u mjesnim Crkvama te da na kraju jasno prikažu sigurne i solidne temelje toliko željene obnove.

Prvi dio ovog radnog dokumenta govori:

- o pozivu na razmišljanje u cijeloj Crkvi
- o suvremenoj težnji da se obnovi crkveni život
- o kriterijima pastoralne obnove kateheze u suvremenom svijetu.

Bit će doista korisno ako sinodalni oci o tom prvom dijelu izmijene iskustva i mišljenja.

I. P o z i v n a r a z m i š l j a n j e

1. *Vjerno, ponizno i hrabro razmišljanje*

U cjelovitom pogledu na prilike i uvjete opće Crkve u ovo naše vrijeme udaraju u oči zabrinutosti u vezi s katehezom općenito, a napose u vezi s katehezom novih generacija. Te se zabrinutosti ne mogu ni prikrivati ni nijekati.

Problemi su raznolike prirode, ali uvijek vrlo konkretne, i svakoga dana ih zamjećuju oni koji su angažirani u katehizaciji pojedinih kategorija ljudi.

Te se zabrinutosti ponovno stalno vraćaju kroz druga dublja pitanja, koja opet prodiru do dubina kršćanskog života u vjeri, načina kako Crkva živi i radi unutar društvenih, kulturnih i političkih uvjeta u pojedinim zemljama.

Kakve stavove zauzimaju kršćani, prije svega mlađi kršćani, prema Crkvi i njezinoj vjeri? Koje su njihove poteškoće i očekivanja? Kako te poteškoće i očekivanja razumiju Crkva i katehisti? Kako na njih odgovaraju svojim načinom života i svojom riječju? Jesu li sposobni mladima prenositi snagu Evanđelja tako da mogu odgajati ljude odrasle u Kristu, koji će onda, kad bude trebalo, znati braniti svoju kršćansku nadu pred svijetom?

Sva pitanja o katehezi analogno su ona ista pitanja koja se odnose na cjelokupno evangelizatorsko djelovanje; tako se i ona pojedinačna pitanja bolje definiraju s obzirom na cilj, sadržaj i metodu katehizacije. Vjerna, ponizna i hrabra pažnja sinodalnih otaca upućuje se upravo tim pitanjima, jer treba dati novi polet Božjem narodu da može ispunjavati svoje proročko djelovanje u suvremenom društvu.[^]

2. *Vitalnost katehetskog djelovanja*

Kako god bile raširene te zabrinutosti, ipak se opažaju mnogi i jasni znakovi izvjesne vitalnosti unutar cjelokupne katehetske djelatnosti Crkve u svim zemljama. Posvuda stvarno postoji prilično značajno bogatstvo raznih pothvata na tom području.

Nema sumnje da su ti pothvati među sobom toliko različiti koliko se međusobno razlikuju uvjeti pojedinih zemalja.

Osim toga, katehetska tradicija nije u svim zemljama ista: u izvjesnoj mjeri, moglo bi se reći, da svaka mjesna Crkva ima svoju vlastitu povijest i da je vezana uz svoje vlastito iskustvo.

Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, nav. dj., br. 4 i 5.

Kulturni, društveni i politički uvjeti nisu uvijek posvuda isti; nisu iste ni one neposredne perspektive na koje je usmjerena pastoralna revnost u raznim zemljama.

Na kraju, niti strukture, pa ni sredstva kojima Crkva može raspolagati nisu uvijek i posvuda isti.

Ipak, u posljednjih nekoliko desetljeća u svim zemljama svijeta kateheza je bila prvo plodno zemljište obnove cijele crkvene zajednice.

3. *Početak obnove*

Novu životnu energiju u katehetski rad za ljude ovog našeg vremena bez sumnje je unijelo široko buđenje cijele Crkve: veoma mnogo je, na primjer, za katehezu pridonio biblijski i liturgijski pokret, isto tako joj je pomoglo sve veće djelovanje svjetovnjaka i njihovih udruženja unutar Crkve, kao i postupno uključivanje redovnika i redovnica u pastoralne pothvate mjesnih Crkava.

Isto tako je i napredak pedagogije često dao poticaj da se provede potrebna obnova katehetske pedagogije, koja se malo-pomalo obogatila novim spoznajama o čovjeku i o njegovim duhovnim karakteristikama, novim načinom društvenog priopćavanja, kao i novim načinima predstavljanja vjere.

4. *Izvanredan događaj: II. vatikanski ekumenski koncil*

Izgleda da je II. vatikanski koncil bio onaj novi i najživlji događaj koji sada daje nove poticaje katehezi.

S njime su nastali novi centri pastoralnog služenja na raznim nivoima: na biskupijskom, nacionalnom, pa i na međunarodnom; izrađeni su novi programi, pokušani novi putovi, sastavljeni novi priručnici.

S pravom se sve više osjeća da velike poruke i odredbe Koncila postaju malo-pomalo baština i naslijeđe cijele Crkve: prije svega baština biskupa i svećenika, pa sve do posve jednostavnih kršćana, koji ih sve češće potpuno razumiju i provode u djelo s divnom razboritošću i velikom poniznošću.

Sigurno je da se ne može sve olako i odmah najbolje prosuditi, jer su danas svakome poznati zastoji, zabune, umor i napetosti, pa čak i suprotnosti koje manje-više postoje u svakoj naciji.

Čini se da se treba pouzdati u Crkvu, koja nakon II. vatikanskog koncila, vidljivo, sve bolje spoznaje kako će biti i kako će djelovati kao novi puk Božji, tako da ustrajno sluša riječ, savjesno slavi liturgiju i lojalno se otvara bolima i očekivanjima svijeta.

Zato je prije svega potrebno pouzdati se u nove generacije, koje mnogo savjesnije žele živjeti prema duhu i dinamici II. vatikanskog koncila i koje su odlično spremne prihvatiti crkvene dužnosti što iz njega proizlaze.

II. O b n o v a c r k v e n o g ž i v o t a

5. *Potreba koja nastaje iz unutrašnjih energija*

Može se primijetiti da težnju kateheze prema sve većem porastu revnosti na području različitih pothvata ne treba prije svega pripisati nekom vanjskom, unaprijed smišljenom programiranju.

Ona kao da dolazi iz unutrašnjih potreba Crkve; rađa se, naime, iz svakodnevnog života mnogih kršćana, mnogih svećenika i mnogih biskupa i izražava se u životu svakoga dana. Tek kasnije se sređuje i usklađuje sa strukturama i najprikladnijim sredstvima.

Ta unutarnja istina Crkve postaje jasnija sada kad je život Crkve i kršćana, prije svega djece i mladih, stavljen u kušnju i kad ga dovode u pitanje takve prilike koje su protiv slobode njihove vjere, ili kad kulturni kontekst potiče vjeru da riskira, da se bori i dijalogizira.

Sve je to — čini se — jasan znak dinamizma, koji Duh Sveti daje Crkvi, jednostavnim kršćanima pa i onima koji u Crkvi ispunjavaju posebne službe.

Ovaj pogled na sadašnje stanje stvari pokazuje osim toga da treba dati prednost milosti i djelovanju Boga Oca, Sina i Duha Svetoga; on izgleda važan ne samo iz teoloških razloga, nego i zbog prednosti na pastoralnom području. Ako se zaista želi prava obnova kateheze, treba nužno voditi brigu o darovima, karizmama i o službama kojima Duh Sveti obogaćuje i pomaže rastu Božjega naroda da bi i danas bio narod proroka, ojačan raznolikim darovima, koji su mu dani da izgradi jedinstvo koje Krist želi.¹

6. *Porast suradnje*

Izraz te unutrašnje energije iz koje se rađa kateheza, prije svega je sve veće sudjelovanje mnogih kršćana u raznim zadacima kateheze.

Pojedine osobe i obitelji, male grupe i već prije dobro organizirana udruženja i pokreti malo-pomalo posve odgovorno preuzimaju sve veće zadatke.

» Usp. Ef 4, 11—14.

u mnogim zemljama zapaža se sudjelovanje mladih u katehetskom radu, koji oni žele obavljati dosljedno i ozbiljno.

Posebno treba spomenuti ponovnu želju, štoviše, pravu čežnju roditelja da što aktivnije sudjeluju kao vjerski odgojitelji. Oni više ne žele predati sav teret svećenicima i katehistima zajednice.

Čak i djeca postaju pravi majstori katehetske obnove jer ih potiču da što slobodnije i neposrednije izraze svoje duhovne potrebe i tako navedu odrasle na veću jasnoću i dosljednost u vjeri.

Dobro je osim toga spomenuti nastojanje mnogih kršćana da što bolje svjedoče svoju vjeru i da što bolje poznaju kršćansku poruku napose tamo gdje su pod tolikim vidovima u manjini, kao, na primjer, na nekim radnim mjestima, tamo gdje se stvara književnost i kultura, na mjestima koja su odlučna za društveno priopćivanje, zatim tamo gdje se guše osnovna čovjekova prava ili prava slobodnog ispovijedanja vjere.

Idući od jedne zemlje do druge, posvuda nalazimo mnogo nejasnoća i poteškoća; tako, na primjer, postoje građani koje izvjesna područja građanske organizacije stavljaju na rub društva, postoje zatim grupe emigranata, neprestano raste broj gradova koji su neuredno zakrčeni, postoji problem stanovnika koji napuštaju svoju zemlju, pa problem napuštenih i starih osoba. Postoje mase nezaposlenih ili onih koje drugi nepravedno iskorištavaju. Postoji i područje koje se naziva treća dob.

Istini za volju treba spomenuti da kod mnogih kršćana još uvijek prevladava jaka doza pasivnosti kad se radi o katehetskom radu, koji se u ovo naše vrijeme mora usmjeriti prema svima pa treba da u njemu svi i sudjeluju.

Vrlo je važno promatrati u kojem smjeru se posvuda razvijaju stvari; vidi se težnja za što većim sudjelovanjem. Makar nisu kompetentni na području kateheze, mnogi u Crkvi postaju njezini aktivni širitelji i uče se s novim pouzdanjem svjedočiti svoju vjeru tamo gdje su pozvani da svakoga dana žive i da tako odgovore na osnovna pitanja kršćanskog života.

Ukoliko je pravo shvaćena ta činjenica, da se, naime, sve više širi ovaj rad na području kateheze u Crkvi, nastaju i nove pastoralne dužnosti: tako, na primjer, treba razlikovati neke katehetske zadatke koji su vlastiti svakom pojedincu, treba neprestano odgajati one koji na razne načine prenose katehezu, treba potpomagati suradnju među svima onima koji rade na području vjerskog odgoja.

7. *Visestrukost katehetskog djelovanja*

Drugim znakom unutrašnje snage, iz koje proizlazi obnova kateheze, može se smatrati raznolikost njezinih izražaja, jasna posebno na području kateheze djece i mladih.

Treba, na primjer, uzeti u obzir da postoje različite pedagoške metode; zaista više nitko ne govori da postoji samo jedan način kako se može katehizirati, tj. održavati kateheza.

Još se donedavno smatralo da je način kateheze u biti samo jedan i da vrijedi u svim zemljama svijeta: makar su i tada postojale različite didaktičke metode, ipak je postojao samo jedan način, koji se sastojao u tome da se tumačio jedan jedini napisani katekizam i da se prenosila jedna jedina riječima izražena formula vjere i zakoni moralnog vladanja kršćana.

Katehetski jezik bio je na kraju vrlo homogen i često je davao veću prednost teološko-doktrinarnoj formulaciji.

Tu se ne mogu zanemariti poteškoće koje su nastale u ovih nekoliko posljednjih desetljeća dok se — ne uvijek odgovorno i promišljeno — pokušavao na neki način nadvladati taj statičan primjer kateheze.

Sada, međutim, treba razmotriti raznolikost katehetskih izražaja u ovo naše vrijeme, vodeći pri tom brigu o ciljevima i principima, o dobi onih kojima je upućena, o vremenu crkvenog života, o psihološkim i kulturnim potrebama pojedinih država u kojima žive kršćani, o novim mogućnostima što ih govor o vjeri pruža Grkvi da bi mogla danas naviještati spasiteljsku poruku svijetu.

To bogatstvo katehetskog izražaja često se odražava u mnoštvu različitih dokumenata biskupskih konferencija i Apostolske Stolice, kao i u velikoj količini priručnika katehetske pedagogije.

Iako sve to u mnogim krajevima izgleda pozitivno, ipak je jasno da sve to može uroditi novim poteškoćama i novim pitanjima. Na svaki način i o toj činjenici treba objektivno i s pouzdanjem voditi brigu: treba je smatrati više znakom života nego razlogom zabrinutosti, posebno kad se odnosi na katehezu novih generacija.

8. *Kateheza i kršćanski život*

Raznolikost i složenost katehetskog iskustva nije samo pedagoški problem. Ta iskustva u dubini dodiruju svu raznolikost i složenost oblika u kojima se danas očituje kršćanski život.

Jedan od plodova katehetskog rada je u tome da se mnogo odgovornije shvaća da je cjelokupan cilj kateheze u tome da hrani puninu kršćanskog života, a kršćanski život poprima danas vrlo raznolike osobne i komunitarne oblike.

Danas je katehetsko djelovanje vezano uz raznovrsne oblike kojima se izražava kršćanski život, kao što se to vidi iz iskustva koja su u toku. Ta iskustva ujedno pokazuju da se na katehezu pozivaju najrazličitije crkvene zajednice, kao što su to takozvane bazične zajednice, župe, udruženja, pokreti i tako dalje.

Postoji opasnost da svaka grupa ima neku svoju katehezu, da slavi neku svoju liturgiju, da ima svoja iskustva a da se u isto vrijeme ne otvori iskustvu šire crkvene zajednice u kojoj živi, popuštajući previše karizmatским vidovima kršćanskog života. S druge strane je i ta činjenica, koja se neposredno tiče katehizacije mladih generacija, znak životne snage.

9. *Kateheza, crkveni život i sadašnja nastojanja*

Prije je u nekim zemljama bilo razloga da se kateheza optuži za »dogmatizam« u najgorem značenju te riječi, kao da joj je bila bitna stvar i vrhunac prenošenje riječi i pojmova posuđenih iz teologije. Tada su je zapravo optuživali da odgaja pasivne ljude i da stvara kršćane koji žive samo za sebe, bila je optuživana da služi sistemu itd.

Čak i ako se posve površno procijeni sadašnja situacija, to se više ne može zaključiti, iako u mnogim krajevima još uvijek postoje slične situacije.

Obogaćena tako brojnim izražajima, kateheza u ovo naše vrijeme traži svoje mjesto usred sveukupnog kršćanskog života: vezana je prije svega uz neku zajednicu, uz neko konkretno vidljivo crkveno udruženje, uz određeno liturgijsko slavlje, uz konkretne građanske i društvene dužnosti, koje zahtijevaju dosljednost u vjeri.

Sve to postaje jasno ako se promatra kateheza novih generacija i ako je usporedimo s katehezom uz koju su vezani mnogi stariji katehete.

Ipak izgleda da se smjer mijenja, pa će ove poteškoće i napetosti posve sigurno biti nadvladane. Pouzdani dokumenti o katehizaciji daju danas vrlo korisne teološke i pastoralne upute za sve one koji žele dobro katehizirati onako kako to odgovara potrebama našega vremena.

III. P a s t o r a l n a o b n o v a k a t e h e z e

10. *Konkretnija pitanja*

Da bi se što konkretnije upoznalo stanje kateheze u svijetu, dobro je sada izdvojiti neke pojedinačne probleme od veHke važnosti i zajedničkog interesa.

Ti problemi omogućavaju da se bolje nazre budući karakter započete obnove, jer već otvaraju pogled u nove uvjete kateheze, posebno kateheze novih generacija.

Osim toga, ti problemi postavljaju točna pastoralna, svakodnevna, štoviše, i teološka pitanja.

u svakom slučaju to su pitanja od odlučnog značenja, jer o načinu na koji ćemo im pristupiti i kako ćemo ih riješiti ovisi najvećim dijelom budućnost kateheze.

Može se dogoditi da u iznošenju tih problema nastanu poteškoće, možda ih je teško razumjeti, mogu se javiti kontestacije, koje poneki put mogu izgledati negativne. Sve to, međutim, stvarno potiče da se raspravi o onim načinima rada i sigurnim stavovima koji su dosad bez ikakvih poteškoća bili prihvaćeni. Bit će ipak potrebno jednostavno i objektivno odvagati te probleme, to više što nose u sebi vrlo pozitivna i korisna mišljenja za obnovu kateheze. To su neki »znakovi vremena«, kojima treba posvetiti pažnju da se ne bi prečuli glas i poziv Duha.

Možda bi trebalo reći da se s obzirom na ta pitanja situacija razvija na takav način da nije moguće sagledati što će se ubuduće zbivati. Ipak razborito razmišljanje omogućit će da se nađu i shvate nove mogućnosti kojima će Crkva moći odgajati ljude u vjeri.

Iako ovaj pregled ne može biti potpun, on ipak ukazuje na one probleme koji, čini se, zaslužuju da ih uzmemo u obzir. To su ovi problemi:

- preuređenje mjesta gdje se održava kateheza
- više se pazi kome je kateheza namijenjena
- napredak katehetskih metoda
- ponovno izražajno oblikovanje katehetskih sadržaja
- nove odgovornosti za katehezu.

Pri obradi pojedinih tema bit će primijenjen jednostavan način, jer nije moguće primijeniti strogo istraživanje.

Nastojat ćemo što više naglasiti u svakom pitanju one probleme što ih nameću kultura i društveno-političke prilike, kao i one koji imaju svoje uzroke u samoj Crkvi.

11. *Preuređenje mjesta gdje se održava kateheza*

Dugo vrijeme kateheza je bila savršeno impostiran posao Crkve: imala je svoj prostor unutar određenog vremena, na točno određenu mjestu i s određenim, za to odgovornim osobama.

U takvim uvjetima nalaze se još i danas neka područja kateheze: na primjer kateheza po školama u nekim zemljama: ili tamo gdje se kateheza djece odvija po župama. U sličnoj situaciji nalazi se kateheza katekumena mladih Crkava I tako dalje.

Sve je više jasan proces transformacije, mjesta i uopće institucije kateheze, a to, naravno, stvara promjene kod onih koji su odgovorni i kod onih kojima je namijenjena, mijenja ciljeve i sadržaje kateheze.

Treba kod katehizacije, na primjer, voditi brigu o složenoj obiteljskoj situaciji, treba se prisjetiti preobražaja koji je zahvatio župe, gdje se javljaju male crkvene grupe ili prave i potpune kršćanske zajednice, nazvane bazične zajednice. Treba mnogo više razmišljati u kakvim uvje-

tima živi stanovništvo i kako ono o sebi odlučuje, posebno na svom svakodnevnom radnom mjestu.

U širem smislu riječi čini se da treba sve više razumjeti da je mjesto kateheze konkretna životna situacija u kojoj se pojedinci kreću i žive.

Treba paziti na sve veću društvenu i kulturnu pokretnost ljudi ovog našeg vremena, čemu pridonosi nevjerojatna dostupnost i obilje sredstava društvenog priopćavanja. Nije dovoljno pokazati i osuditi njihovu zloupotrebu ili prepotentnost novih oblika društvenog priopćavanja. Treba što više naslutiti njihovu važnost i postati stručnjakom na tom području, ne bismo li tako mogli komunicirati s današnjim svijetom, posebno s mladima i s njihovim teškim problemima, već prema njihovoj spremnosti.

Možda se u nekim zemljama sve to odvija s manjom brzinom: ipak se čini da je ta tendencija posvuda ista.

Drugim riječima: kroz mnoga stoljeća kateheza je imala jedno svojstveno i točno određeno mjesto i bila je na neki način zaštićena, osobito u obitelji, u župi i školi. Danas je potresa kriza što je zahvatila institucije, koje zbog toga nisu ništa manje potrebne i imaju veliku važnost kad se radi o vjerskom odgoju.

Kako se može tumačiti ta kriza? Kako se može svratiti pažnja na nove institucije, među kojima se kateheza može razvijati? Uz pomoć kojih kriterija se može odrediti vrijednost primarnih odgojnih institucija — obitelji, župe, škole — uz pomoć kojih kriterija se mogu potaknuti nove institucije?

Takav tip problema odnosi se posebno na katehezu mladih. Mladi posvuda teže da se okupe oko novih potreba. Čak i onda kad posve kontestiraju obitelj, školu i župu, oni žele komunicirati među sobom — pa makar na posve neobičan način — prema novim kriterijima sudjelovanja i izražavanja. Gdje i kako se za njih danas može održavati kateheza? Što oni misle o katehezi?

12. *Više se pazi kome je kateheza namijenjena*

Već smo se navikli da one kojima je kateheza namijenjena predstavljamo prema podacima o rođenju; da ih dijelimo na djecu, na adolescente, mlade i odrasle; ili na društvene kategorije: na one na rubu ljudskog društva, siromašne i radnike; ili prema njihovoj privrženosti Crkvi: na tradicionaliste, praktične katolike, bliske, daleke i tako dalje. U tom suvremenom rječniku kojim se služe oni koji rade na području kateheze takav je popis beskrajan.

Bez sumnje, ti kriteriji imaju svoj razlog i svoju važnost i prema njima se još i danas smatra da su dječjačka i mladenačka dob veoma prikladne za katehezu, kao što se isto tako daje prednost siromašnima i onima na rubu društva ili pak onima koji su bliski i daleki.

Otuda nastaju razne poteškoće, napose što se tiče katehetske veze s onima za koje se čini da su se udajili od Crkve.

Međutim, upravo iz takvog pažljivijeg antropološkog i ekleziološkog promatranja djece i mladih proizlazi potreba da se pazi kome je kateheza namijenjena.

Djeca i mladi ne izgledaju jednostavne društvene kategorije ili u sebe zatvorene grupe, niti se baš jednostavno može prosuditi jesu li oni bliski ili daleki Crkvi.

Oni prije u sebi pokazuju neku izvjesnu unutarnju spremnost, koja — ma kako koji put bila problematična — više puta izgleda mnogo čvršća pred bilo kakvim vanjskim uvjetima i vrlo lako lomi razne granice sociološkog tipa.

Konkretno, djeca i mladi se izjednačuju kad se radi o zajedničkim pitanjima, s cijelom obitelji, društvom i Crkvom, pa se žele u njima osobno angažirati, jer su sposobni promatrati, prosuđivati i odlučivati.

Sve to jako utječe na svijet odraslih, čije vjersko iskustvo često dovodi u krizu taj novi način vladanja mladih. Čak i za starije postaje manje važna izvjesna podjela sociološkog reda, koja je, uostalom, korisna za katehezu.

Kateheza se obnavlja i nalazi svoj pravi put svaki put kad se otvara razumijevanju čovjekove duše i njegova vremena i kad vjeruje u čovjekovu nezasitnu želju za kršćanskom istinom, što, uostalom, sadašnje iskustvo dokazuje.

Krivo je i pogrešno možda toliko naglašavati onaj unutarnji i komunitarni vid života, a zaboravljati pri tom potrebe i poteškoće svakog čovjeka i pojedinih grupa. Ljude treba promatrati ne samo prema broju njihovih godina ili prema institucijama oko kojih se okupljaju, nego više s obzirom na njihove probleme i eklezijalne uvjete u kojima stvarno žive.

Uostalom, može se ustvrditi da ne postoji nijedna zemlja na svijetu gdje bi postojali idealni uvjeti da se dođe do osoba kojima je namijenjena kateheza.

Što treba učiniti? Ne bi li u toj stvari moglo pomoći ako bi se istinski i konkretno promatralo u kakvim uvjetima žive ljudi? Ne pokazuju li čak i iskustva na području obnove kateheze da se već radi na tome da se dođe do novih mogućnosti uz pomoć kojih bi se lakše mogli prosuđivati ljudi našega vremena i promatrati njihovi problemi i potrebe, očekivanja i nade?

Veća simpatija prema ljudima može uroditi novim konkretnim smjerovima za katehezu, koja će brižljivije pratiti svoje ciljeve, svoje argumente, metode i institucije. Takvi poticaji često vode k tome da se s radošću i vjernošću otkriva kršćanska poruka, njezini izvori, njezina životna energija i njezino spasiteljsko djelovanje za sva vremena.

13. *Razvitak katehetskih metoda*

Već više decenija posvuda se provodi živa obnova pedagoških metoda kateheze. Djelotvornost kateheze u prošlim povijesnim vremenima najvećim je dijelom proizlazila iz njezina pedagoškog rada, prema kojemu je napisani katekizam bio temelj prenošenja vjere. Jedan od glavnih, iako ne jedinih principa i namjera bilo je tumačenje i učenje napamet tekstova katekizma. Uostalom, takva pedagogija vjere odgovarala je tada najraširenijim metodama prenošenja opće kulture.

Novе situacije, nove metode otvaranja vrata kulture, potreba obraćanja novim grupama osoba, sada zahtijevaju da se izrade nove metode katehetske pedagogije. Sve se to posvuda i iz mnogo dokumenata jasno vidi, dok se u isto vrijeme priznaju pozitivni i opravdani vidovi obnove koja se već provodi. Uostalom, sve na neki način ide prema ovome.

Ipak se zapažaju neke smetnje tamo gdje još nisu nadvladane suprotnosti i napetosti između novog i starog, naučavanja i života, između kreativnosti i pamćenja, između iskustva i spoznaje, saopćavanja poruke i stvaralačkog izraza.

Vlada prilično rašireno uvjerenje da ne postoji samo jedna katehetska metoda, nego da tih metoda ima mnogo. Isto tako se mnogi slažu da sve metode ne prenose vjeru jednako djelotvorno. Upravo zato se traže kriteriji na temelju kojih razne metode mogu zajamčiti pravu i istinsku katehezu.

14. *Ponovno izražajno oblikovanje sadržaja kateheze*

Primjećuje se divno slaganje među svima onima koji rade na području kateheze kad se radi o načinu kako da se danas naviještaju sadržaji vjere, a to je zajedničko pozivanje na II. vatikanski ekumenski sabor, na njegovo naučavanje i na Crkvu.

Polazeći od tog mentaliteta, općenito se i različitim riječima tvrdi da je predmet kateheze voditi ljude živoj spoznaji Kristova misterija u vjernosti biblijskim i liturgijskim izvorima, te naučavanju crkvenog naučiteljstva, već prema potrebama ljudi kojima je namijenjeno.

Ipak je to slaganje često puta popraćeno primjedbama i čestom zabrinutošću.

Navodi se čitav niz poteškoća koje proizlaze iz sadašnjeg stanja kulture, a to su sekularizacija, ateizam, totalitarizam, materijalizam, pa čak i religiozni pluralizam.

Isto se tako javljaju i poteškoće vezane uz život kršćanskih zajednica.

U mnogim zemljama susreću se različite težnje i mišljenja, koji na suprotne načine prikazuju istu poruku. Ponegdje se sa žalošću zapaža da se napuštaju precizne doktrinalne formule. Drugdje se u doktrinalnim formulama vide ostaci nadvladanog mentaliteta. Ponegdje se opet traže

sigurni i već napisani katekizmi, drugdje se pak odbija napisani tekst i tako dalje.

Vrlo se teško uspijeva složiti propovijedanje cijele kršćanske poruke s potrebom da se to prema pedagoškom principu čini postupno.

Posvećuje se pažnja kriteriju hijerarhijskog reda istina, ali nema suglasnosti u pitanju koji su sadržaji glavni, a koji sporedni.

Poteškoće stvaraju i neke tzv. suvremene teme, ali vrlo važne za katehezu, kao što su to, na primjer, različita socijalna pitanja, zatim ono o seksualnosti, ljubavi, političkom djelovanju i druga.

Kad se postavljaju ova pitanja, potrebno je spomenuti da postoje tekstovi koji imaju velik autoritet i veoma su korisni, pa mogu usmjeriti prema dobrim rješenjima.

15. *Nove odgovornosti za katehezu*

U sadašnjoj situaciji Crkve treba voditi posebnu brigu o onima koji svakoga dana katehiziraju.

Sve se više povećava broj onih koji su potaknuti dobrom voljom, spremni da preuzmu tu odgovornost; unutar mnogih naroda rastu udruženja koja pod vodstvom biskupa nastoje potaknuti i podržavati takav pokret.

Tako se malo-pomalo pojavljuju nove uloge za katehezu i stvara se novi način promatranja uloge katehista koji po tradiciji obavljaju ovaj posao. Kateheza više nije povjerena samo svećenicima ili drugima specijalistima. Muškarci, žene, pa i mladi sve više svojevolumeno preuzimaju taj rad s različitim kompetencijama i sposobnošću, tako da osim uobičajenog naziva katehista mnogi upotrebljavaju riječ »animatori«, »voditelji«, »odgovorni« i druge.

Tako nastaje problem koji se tiče svih, a to je problem različitih službi unutar Crkve koja provodi katehezu. Mnogi žele da Sinoda biskupa to pitanje obradi dublje i s punim pouzdanjem.

Pa ma kako stajale stvari, ne svršava sve na pojedinim osobama, nego se otkriva uloga kršćanske zajednice u katehezi, traži se jasno svjedočanstvo, pa djelotvorno i svjesno sudjelovanje svih.

Dolazi se i do toga da se shvaća kako kršćanska zajednica, okupljena na liturgijskom slavlju, posebno po Euharistiji, na neki način predstavlja izvor i vrhunac sve katehetske odgovornosti.

Tvrđi se, napokon, da je cijela Crkva suodgovorna u katehezi i da taj zadatak mora biti ostvaren cijelim njezinim životom.

Tako nastaju veoma važne i oporne upute da se u Crkvi vodi briga o kompetenciji i neprestanom odgoju svih onih koji se neposredno bave katehetskom aktivnošću.

Postaje sve jasnije da biskupi moraju u potpunosti ispunjavati svoju specifičnu dužnost učitelja i pastira zajedno s Petrovim nasljednikom i

pod njegovim vodstvom, da bi se tako u redu provela obnova kateheze u ovo naše vrijeme, osobito kateheze djece i mladih.

* * *

Ništa od onoga što je prikazano u ovom prvom dijelu *Radnog dokumenta* ne može biti definirano kao naivan i slijepi optimizam. Radi se tek o priznanju svega onoga što se danas zbiva u Crkvi na temelju savjetovanja s biskupskim konferencijama. Priznaje se ujedno važnost koju sve to može imati za budućnost Crkve i suvremenog društva.

Bio bi u iluziji svaki onaj tko bi mislio da obnova koja se sada provodi ne predstavlja nikakvih problema. Ona je stvarno popraćena bolima i poteškoćama.

No korisno je proučiti sve ono što najviše obećava na tako vitalnom području Crkve kao što je to kateheza.

Još se i danas događa da mnogi kršćani svakoga dana postaju odgovorni u prenošenju onoga što su primili, i to svojom živom prisutnošću u suvremenom svijetu.

Oni i dalje rade u suvremenom društvu ono oko čega se Crkva uvijek trudila usred kultura svih vremena i krajeva, a to je da među ljudima učini prisutnim i djelotvornim spasiteljski misterij Isusa Krista.

Za Crkvu je to znak vjernosti poslanju koje je primila od Gospodina: to je ujedno glavno i nezamjenjivo služenje koje Crkva mora dati društvu.

Koja je uloga Sinode kad se radi o uvjetima katehizacije u ovom našem vremenu?

Sve to što je malo prije spomenuto mora nužno biti potvrđeno i pažljivo promotreno.

Katehetski rad, koji je tako živ i gotovo posvuda vrlo složen, zaslužuje da ga biskupi priznaju kao istinsko i pravo crkveno djelovanje. Zadatak biskupa bit će zatim da razborito prosude odakle će proizaći pozitivna načela obnove, razlikujući ih od opasnosti ili, još gore, od — često nesvjesnih i neželjenih — zastranjenja katehetskog djelovanja.

Mnogi se nadaju da će Sinoda ojačati, pomoći i podržati sve one koji najveći dio svoga života posvećuju katehezi.

II. DIO — KATEHEZA CRKVE

P r e t p o s t a v k a

U ovom drugom dijelu *Radnog dokumenta* mogla su se slijediti dva smjera:

— izraditi organsku shemu teološkog raspravljanja o katehezi (koja bi se, naravno, dala na odobrenje sinodalnom skupu), neku vrstu siste-

matskog primjernog direktorija koji bi imao pastoralni karakter, u kojemu bi bili predstavljeni i određeni ciljevi, materijal i način kateheze;

— ili se moglo podsjetiti na neke glavne norme po kojima se mogu razlikovati autentični oblici kateheze Crkve koje treba primijeniti na različite situacije u kojima se kateheza održava.

Činilo se prikladnijim da se pođe tim drugim putem, to više što o tom pitanju postoje mnogi i vrlo dobri dokumenti, bilo da ih je izradila Sveta Stolica, bilo biskupske konferencije i na koje se može sa sigurnošću pozivati.

Jasno je da se tu predstavljaju bar zasad samo neke norme, možda čak i ne one glavne. Te norme, iako se prešutno odnose na probleme koji su raspravljani u prvom dijelu, idu za tim da dadnu doktrinalne smjernice onome tko radi na području kateheze.

U razmatranje treba uzeti ove točke:

- Crkva i kateheza
- Crkva vjere i sakramenata
- »traditio« i »redditio symboli«
- razni oblici »traditio symboli«
- odgovornost katehetskog djelovanja Crkve
- nove generacije i kateheza.

U ovom drugom dijelu ne bi trebalo zanemariti stanovitu — već u naslovu najavljenju — perspektivu tema o kojima treba raspravljati. Želi se govoriti o katehezi kao crkvenom djelovanju. Time se želi istaknuti da ono zadnje nadahnuće svake kateheze i svih pitanja koja su s njome povezana uvijek treba uzimati iz života Crkve, vjere ili sakramenata, koje Crkva slavi, iz njezina poziva i poslanja među ljudima, iz tradicije i njezine nade.

Imajući na umu da su ove stranice privremene, želi se da sinodalni skup produbi taj težak i važan dio osobito s obzirom na njegov doktrinalni i pastoralni sadržaj.

I. C r k v a i k a t e h e z a

16. *Poziv i proročko poslanje Crkve*

Čini se da je korisno svako pitanje odmah povezati sa životom Crkve, to jest istaknuti da kateheza, ma kako bila raznolika i raznovrsna, uvijek mora voditi osnovnom pozivu i poslanju Crkve među ljudima, drugim riječima, njezinu životu.

S tim u vezi moglo bi se mnogo toga reći. Čini se korisnim spomenuti one bitne točke, koje apostolsko pismo *Evangelii nuntiandi* predlaže u najširem smislu riječi o evangelizaciji.²

² Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, nav. dj. br. 11 i dalje.

u svakom slučaju glavna dužnost Crkve je ova: primiti u sebe Kraljevstvo Božje, pa kad je jednom prihvaćeno, objavljivati ga, naviještati ono što to kraljevstvo Božje traži i predlaže ljudima, tumačiti tajne i poticati na bdjenje i na vjernost sve one koji očekuju dolazak Kraljevstva. Crkva je svjesna te činjenice i znade vrlo dobro da je ta dužnost evangelizacije njezina milost, njezin poziv i da se odnosi na njezinu prirodu. U tome Crkvu vodi Duh Sveti i uraštena je u Krista kao njegovo mistično tijelo i sakrament pomirenja ljudi s Bogom i među sobom.^*

Zato je Krist ustanovio Crkvu na Petru i na drugim apostolima da bude čuvarica evanđeoskog naviještanja. Ona je poslana u svijet zajedno sa svojim pastirima, prezbiterima, đakonima, redovnicima i svjetovnjacima, koji — budući da su postali suodgovorni svaki za svoj dio — ispunjavaju jedno i uvijek isto proročko poslanje.

Zato kateheza ni iz kojeg razloga ne može biti zanemarena. Ona se prije svega obraća onima koji na bilo koji način pristaju uz Krista. Želi ih ujediniti kao obitelj Božju po djelovanju milosti i jačajući u njima svijest o vlastitim odgovornostima, tako da ih malo-pomalo pripravlja na život koji se temelji na vjeri, nadi i ljubavi. Jednako kao i evangelizacija, tako i kateheza na svoj način ide za tim da obasja svjetlošću Kraljevstva Božjeg cijelu ljudsku obitelj i da sav stvoreni svijet privede Bogu.

17. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga

Evanđelje o Kraljevstvu, čiji je Crkva u isto vrijeme čuvar i vječita učenica, usredotočeno je prije svega na Krista. Po njemu je Otac saopćio vječite istine ljudima. O njemu je Duh Sveti svjedočio i svjedoči te dovršava njegovo spasiteljsko djelo u svijetu sve dok Krist ne privede cijelo Kraljevstvo Ocu.

To je zaista tajna koju je Bog želio objaviti razgovarajući s ljudima kao da su mu prijatelji, da bi ih pozvao i uveo u svoje zajedništvo.^* Tako i objava koju je Crkva primila donosi u isto vrijeme sve dublju *spoznaju* tajne života s Ocem i Sinom i Duhom Svetim. Zato i objavljivanje te *tajne* ljudima mora biti naviještanje onoga što se čulo i vidjelo, da bi tako svi *ušli u zajedništvo* s Ocem i njegovim Sinom Isusom Kristom.^

Zadatak je kateheze da malo-pomalo pomogne ljudima shvatiti koja je »širina, dužina, visina i dubina« ljubavi koju je Otac pokazao i po Kristu saopćio da je to ljubav koja se nikako ne može razumjeti i koja želi ispuniti ljude Božjom puninom.'^

" Usp. LG, br. 1.

" Usp. DV, br. 2.

" Usp. 1 Iv 1, 2—3.

" Usp. Ef 3, 18—19.

18. *Evangelizacija i kateheza*

Cijela Crkva je odgovorna i ima zadatak širiti objavu koju joj je predao Krist već prema službama i darovima koje je primila od Duha Svetoga. Taj zadatak, koji joj je dan i koji je primila. Crkva mora prenijeti po svoj zemlji i prenijeti svim ljudima, jer je ona sakrament, znak i sredstvo intimnog sjedinjenja u Kristu s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda. Crkva osim toga ispunjava te dužnosti zalaganjem svoga cijelog života, po primjeru Božje Riječi, slavljenjem svete liturgije i svjedočenjem ljubavi.

To složeno djelovanje kojim Crkva objavljuje Evanđelje da bi nikla, razvila se i porasla vjera^{^^} je evangelizacija u pravom smislu riječi. *Evangelizacija postaje kateheza kad se obraća posebno onima koji su primili milost obraćenja, onima koji se pripremaju na krštenje ili su već kršteni.* Njima se u katehezi predlaže mnogo radikalniji i svjesniji oblik života, da bi tako na putu vjere, kojim su pomalo krenuli, bili vođeni i podržavani sve dubljom spoznajom objavljene tajne i da bi ih taj put vodio sve većem zajedništvu života.

Upravo zato kateheza, kao ni evangelizacija, ne može odijeliti spoznaju od riječi ili od kršćanske nauke, od liturgijskog slavlja i od svog životnog zalaganja. U tom nastojanju mora voditi brigu o dobi onih kojima naučava, o vremenu i mjestu, kao i o dužnostima koje oni ispunjavaju u Crkvi. Zato se može shvatiti koliko je važna kateheza novih generacija u času kad djeca i mladi rastu i izgrađuju svoju osobnost te postaju svjesni ljudske stvarnosti.

Ukoliko su kršteni, kateheza im u ovom tako važnom životnom razdoblju nastoji pomoći da shvate u svjetlu vjere Crkve da cijeli kršćanski život svake osobe mora biti oblikovan prema vjeri. Ako još nisu bili kršteni i ne mogu crpsti kod onih kod kojih žive principe kršćanske vjere, cijela mjesna kršćanska zajednica zadužuje se da ih s najvećom razboritošću i snalažljivošću odgoji, služeći se pri tom onakvim služenjem kakvo zahtijeva Evanđelje.

Ma kako bila raznolika s obzirom na sredinu, kateheza je po svojoj prirodi, kao i evangelizacija, crkveno djelovanje. Tko god djeluje na području kateheze, mora se uvijek pozivati na život Crkve i na pedagogiju objave, kojoj se, uostalom, i sama Crkva mora pokoriti. To >e temeljni kriterij, koji, ukoliko se poštuje, učvršćuje i čini plodnim svaki način katehetske djelatnosti.

" Usp. SINODA BISKUPA "74, *Evangelizacija suvremenog svijeta*. Predgovor, br. 4, Citta del Vaticano, 1973.

II. Crkva vjere i sakramenata

19. *Vjera i krštenje*

Ako vjeru definiramo riječima nekih katekizama, onda je Crkva »zajednica pozvanih«. Prema toj definiciji početak obraćenja treba pripisati Duhu Svetome, koji ujedinjuje u Kristu ljude svih rasa, mjesta, da bi tako izgradio Očevu obitelj.

Crkvu stvarno sačinjavaju svi oni koji odgovaraju na Božji poziv.

Bilo da je to poziv Duha, bilo odgovor pozvanih, i jedan i drugi oslanjaju se na utjelovljenje, trpljenje, smrt i uskrsnuće Isusa Krista, Sina Božjega, koji je postao čovjek. Djelotvorni znak po kojemu onaj koji odgovara na poziv postaje član Crkve, jest u isto vrijeme ispovijedanje vjere i krštenje. Tako se može razumjeti kad se tu i tamo tvrdi da se Crkva rađa u svakome po krštenju, te da se kršćanske zajednice neprestano obnavljaju na vjeri krštenja. Zato se krštenje može u isto vrijeme smatrati privatnom stvari pojedinaca i javnom stvari Crkve. Iz toga za sve one koji su kršteni proizlazi ne samo da moraju ispovijedati svoju vjeru u liturgijskom slavlju i riječima, nego i dosljedno u cijelom svom životu.

Vjera, shvaćena u punijem smislu i u svojim najrazličitijim izražajima, znak je pristajanja uz milost spasenja i živog utjelovljenja u Kristovu Crkvu.

20. *Kateheza i život Crkve*

Iz ovoga što smo dosad spomenuli, zaključuje se da su Crkva, krštenje i ispovijedanje vjere tri nerazdjeljive stvarnosti, to jest da su to društvene, liturgijske i osobne stvarnosti koje postaju, tako reći, istinsko spasenje koje je Otac ponudio u svom Sinu Isusu Kristu po Duhu Svetome.

Vodeći brigu o tim stvarima, katehizirati znači naviještati svakoga dana Evanđelje spasenja u vidljivoj Crkvi, u sakramentu i ispovijedanju vjere.

Kad se tvrdi da je kateheza naučavanje Crkve, ili da je priprava za krštenje ili na druge sakramente, da je to odgajanje u kršćanskim običajima i slično, onda je to istina uz uvjet da se to pravilno shvati. Zaista, to što govore ti izrazi ne može se svesti na sasvim doktrinalno naučavanje ili na pusto poznavanje svetih knjiga ili teoloških traktata. Ne može biti svedeno ni na pripravu za skoro slavljenje sakramenata. Uostalom, isto tako ne može biti svedeno na jednostavne psihološke ili moralne stavove ili puko opravdavanje nekih socijalnih i društvenih pothvata. Sve mora biti povezano sa živom riječju. Ne može biti odvojeno

od crkvene zajednice u kojoj je Riječ prihvaćena i objavljivana, ne može biti odvojeno niti od slavljenja Riječi u sakramentu ili krštenju vjere, bilo u liturgiji, bilo u dosljednosti kršćanskog života.

Zato su zajedno crkveni život, sakramenti, ispovijedanje vjere izvor, hrana i cilj cijele kateheze. Izvan tog konteksta katehetsko nastojanje i rad imaju samo manju djelotvornost, a možda čak vode i u zbrku i dvoznačnost.

21. *Kateheza i povijest*

Taj oblik kateheze koji smo opisali ne može voditi nekim intimističkim oblicima, ne može se ukloniti zadacima koje traže sadašnji povijesni i društveni uvjeti. Naprotiv, takvo istinsko i u punini crkveno shvaćanje kateheze stvara pojedince i grupe u Crkvi koji su sposobni odgovoriti na opravdane težnje našeg vremena, prema stvaralačkoj energiji, koju daje križ i Kristovo uskrsnuće, i to onom ljubavlju i nadom koje su karakteristične za rad kršćana u ovom našem društvu.

Stvarno, tko god želi djelotvorno naučavati kršćansku istinu ljudima ovog našeg vremena, posebno mladima, mora poznavati konkretne probleme i mora ih najprije sam iskustveno proživljavati, tako kako to uvijek nalaže vjera i traži zajednička potreba ljudi.

Jasno je da treba priznati da kateheza ne može prikladno riješiti sve probleme. Ne smiju se zaboraviti autonomija koju ljudska stvarnost ima sama po sebi na svojem području, koju s pravom treba poštivati, bilo zbog tajnovitosti koju ta stvarnost oduvijek sadržava, bilo zbog izvora inteligencije i volje, koju je Bog dao ljudima.

S koje god strane promarali stvari, kompetencije kateheze na ovom području široke su i točno određene, osobito kad se radi o dostojanstvu ljudske osobe, na primjer kad se radi o pravu na život, o zajedničkom društvenom životu, naporu, radu i pravdi. Sažimajući sve više to pitanje, moramo reći da je specifičan zadatak kateheze, promatran pod tim vidom, odgajati moralnu savjest kršćana i zacrtavati vladanje i stavove za život. Danas više nego u prošla vremena — posebno za nove generacije — strogi zahtjevi Kraljevstva mogu predstavljati najoriginalniji kršćanski doprinos razvitku ljudske stvarnosti. Zaista je samo unutarnje obraćenje cijeloga života, obraćenje koje Krist traži, jedino nasilje koje može osvojiti Kraljevstvo⁴⁵, to je odricanje od života prema zapovijedima Evanđelja, zakon ljubavi kao dopuna božanskih zapovijedi, nauka o blaženstvima i nauka cijeloga govora na gori. Tvrdimo da je sve to danas novost koja otvoreno stoji nasuprot metodama koje su raširene unutar nehumanih tema, da je to novost koja je djelotvorna i neće prevariti nadu.

⁴⁵ Usp. Mt 11, 12.

O toj stvari Crkva naglašava ono isto što je već naglasio II. vatikanski ekumenski sabor u izjavi o vjerskoj slobodi, a to je slijedeće:

- svaki čovjek ima dužnost i pravo da traži vjersku istinu;
- vjerske zajednice imaju pravo slobodno naučavati i javno ispovijedati vlastitu vjeru;
- svaka obitelj ima pravo sama odlučivati o svom vjerskom životu i o vjerskom odgoju svoje djece.

Sto je onaj zadnji cilj djelovanja Crkve u povijesti ljudi, čini se da se može shvatiti iz riječi Apostola: »Vama pripada sve: i svijet, i život, i smrt, i sadašnjost i budućnost. Sve je vaše, vi ste Kristovi, a Krist je Božji.

III. »Traditio« i »redditio symboli«

22. *Evandjelje i simboli vjere*

Pri starom obredu krštenja davalo se novim krštenicima Sveto Pismo, a oni su odgovarali izgovarajući simbol vjere. To je bio znak »traditionis« i »redditionis« vjere u okviru liturgije zajedništva.

Makar je danas, čini se, taj obredni znak izašao iz upotrebe, crkvena pedagogija ostaje ista, kao što to još uvijek dokazuje impostacija liturgijskog slavlja. I danas Crkva isto tako predaje Sveto pismo novim krštenicima. Kateheza otvara spoznaji smisao vjere, pomaže joj da shvati Božji plan oko postupnog usavršavanja povijesti. Kateheza pripravlja krštene da svjesno i aktivno pristanu uz djelo Oca, Sina i Duha Svetoga, da uza nj prionu i slijede ga svjesno i marljivo.

Zaista, obje ove stvari, dakle spoznaja plana prema kojemu Bog spašava ljude i volja da se uza nj pristane po milosti krštenja, jesu po simbolu vjere vrlo prikladno izražene u stalnoj tradiciji Crkve. Bilo da se radi o *apostolskom simbolu* ili o nekom drugom mnogo elementarnijem i zajedničkom simbolu — na primjer o znaku križa — nitko nije u stanju izgovarati pravi simbol vjere ukoliko prije nije bio poučen u Svetom pismu Crkve prema svojim intelektualnim sposobnostima. Tko prihvaća Sveto pismo, voden je Duhom da u Crkvi ispovijeda simbol vjere.

23. *Sadržaji kateheze*

Takvo prihvaćanje Svetog pisma i ispovijedanje simbola vjere mogu se odvijati u liturgijskom kontekstu, gdje je mnogo djelotvornija milost spasenja. Mogu se dogoditi i u drugim životnim momentima svakog po-

" Usp. 1 Kor 3, 22—23.

jedinca i zajednice. U tim slučajevima — u kojima imaju veliku važnost događaji svakodnevnog života — treba uvijek imati pred očima svijet koji nas okružuje, svijet, njegovu sudbinu i njegova rješenja.

Na tom području kateheza postaje uvođenje u Sveto pismo i predstavlja komentar simbola vjere. Ona mora voditi krštene prema postepenom shvaćanju riječi i djela objave, prema ispovijedanju simbola vjere, prema njihovim mogućnostima i konkretnim životnim prilikama u kojima se nalaze.

U krajnjoj liniji sav sadržaj kateheze nalazi se u objavi i u simbolu vjere. Od njega proizlazi sve doktrinalno tumačenje, polazi iz tih dviju točaka i prema njima ide. Kateheza je ujedno pričanje, tumačenje i proživljavanje »prema Svetom pismu«. Ona pripravlja i podržava ispovijedanje vjere u Crkvi i u svijetu.

24. *Pedagogija kateheze*

U pedagogiji Objave pedagogija kateheze nalazi svoj posljednji kriterij i svoje najdublje nadahnuće, a ne samo sadržaj. Odgojne znanosti znatno pomažu katehezi. No svaki doprinos tih znanosti obogaćen je neizrecivom vrednotom veze sa Svetim pismom i Ispovijedanjem simbola vjere Crkve. Zato se može govoriti o »originalnosti« katehetske pedagogije u okviru šireg područja opće pedagogije.

Tako katehetska pedagogija uči kršćane šutnji i oslušivanju svega onoga što postoji i živi, uči ih traženju »znakova Riječi«, koji su rasuti po cijelome svijetu. Sve usmjerava prema Kristovu liku, u kojemu se mogu razumjeti sve objavljene tajne. Postupno i s mudrošću vodi k čitanju Svetog pisma, otkrivajući u događajima i riječima objave onaj spasonosni sadržaj koji je u njima sakriven.

Kateheze događaja spasenja otkrivat će sve potpunije tajnu zajedništva Oca u Sinu i Duhu Svetome sa svim ljudskim rodом. Bit će to kateheza svega onoga što je u životu uvijek novo i neizrecivo, onoga na što su svi pozvani, svi oni koji žive zajedništvo s Ocem, sa Sinom i s Duhom Svetim.

Jasno je da svi nisu jednako sposobni shvatiti Sveto pismo. Ipak je teško zamisliti katehezu kojoj ne bi bili oslonac i glavni dio temeljni događaji spasenja koji su dosegli svoj vrhunac u Gospodinovoj smrti i uskrsnuću.

25. *Vidjeti u životu »mirabilia Dei«*

S ovog stanovišta zadatak je kateheze voditi kršćane da u događajima spasenja vide temelj vjere, koji je uvijek suvremen i djelotvoran u životu ljudi kojima je kroz te događaje pokazan put kojim treba krenuti.

Pokazan im je primjer života koji treba ostvariti i pomoć Kristova s kojom treba tim putem ići do kraja.

Ako se oslanja na taj temelj, može se ostvariti kateheza za život ili, kako je drugi nazivaju, kateheza izvedena iz iskustva. Zaista, iskustvo vjere nije bilo kakvo iskustvo. Kršćansko iskustvo sastoji se u nasljeđivanju Krista i preobražavanju svih mogućnosti ljudskog života u novi život zajedništva u kojemu su ljudi ujedinjeni s Ocem u njegovu Sinu po djelovanju Duha Svetoga.

O tom preobražavanju svjedoči cijelo Sveto pismo, pokazujući kako je Bog izmijenio narod koji je izabrao za sebe, polazeći od njegove kulturne i povijesne situacije u kojoj je živio. Učinio ga je svojim narodom: »... i bit ću vam Bog, a vi ćete mi biti narod.

Sam Krist je po svojem utjelovljenju, smrti i uskrsnuću dao sigurno i konačno svjedočanstvo da će se čitavo čovječanstvo promijeniti, da će se promijeniti povijest svakoga od onih koji ga slijede i koji žive u zajedništvu s njime.

Dva učenika na putu u Emaus, apostoli koji izlaze iz dvorane posljednje večere, Pavao koji se obratio na putu u Damask, tri tisuće ljudi, koji su na Duhove slušali Petra, doživljavaju isto iskustvo, obraćaju se na novi život u Kristu i ostavljaju kršćanima svih vremena osim svojeg doživljenog temeljnog svjedočanstva i primjer puta koji sve preobražava i vodi k Ocu.

26. *Traži se nova i bolja priprema katolika*

Iako mora pribjeći izlaganjima koja su posve opravdano sistematska, kateheza samo prikladnim riječima izražava poštovanje Crkve prema Svetom pismu i ispovijedanju vjere u Kristov misterij spasenja, koji djeluje među nama ljudima. Vjera se zapravo, kao što je to već upozorio sveti Toma, ne sastoji samo u riječima, nego obuhvaća i misterij. K tim kriterijima spada i značenje teoloških i doktrinalnih izraza vjere, koji su jedan od elemenata kateheze, koji se nikada ne smije zanemariti. Sve te stvari treba uzeti u obzir prema njihovoj općoj pedagoškoj vrijednosti, dakle ne samo kao didaktičko sredstvo, kojim se nešto uči napamet. Potrebno je da se istine koje se naviještaju razumiju, da se shvati vjera izražena prema Svetom pismu i da te Istine budu kao vodič za molitvu i osobni i komunitarni razgovor s Bogom.

Ukoliko se ide tim putem, mnoge poteškoće i napetosti koje postoje u katehezi mogu se nadvladati. Na primjer, nauka i Iskustvo, ortodoksija i ortopraksa, doktrinalne formulacije i pitanja vjere nisu oprečne, nego se jedna na drugu pozivaju. Povijest ljudi i povijest spasenja ne mogu jedna drugoj biti tuđe, nego se na različite načine isprepliću, tako da je to samo Bogu do kraja jasno, a kršćani, prosvjetljeni vjerom, moraju

" Usp. Lv 26, 12.

taj način iz dana u dan otkrivati. Kršćanski praktični i liturgijski život nije nikakav bijeg od odgovornosti i svakodnevnih briga, nisu nekakva otuđujuća iskustva, koja mogu rastresti duše onih koji traže mir, pravdu, posao ili slobodu. To je, naprotiv, sastavni dio ispovijedanja vjere »prema Svetom pismu«, to su ujedno odlučni momenti novog života, koji kršćani moraju ostvariti i posvjedočiti svakoga dana pred svima.

Mogli bismo iznijeti mnoge primjere i njima bi se moglo pokazati kako prije svega oni koji su odgovorni za katehezu moraju neprestano stjecati nove kompetencije da bi mogli ispunjavati svoju službu, da bi tako vjerno razvili svoj rad u skladu s pedagogijom Objave, koju Crkva mora stalno prihvaćati kao svoju.

IV. Razni oblici »traditio symboli«

27. *Velike promjene znanosti i kulture*

Zajednice vjernika imale su još od najdavnijih vremena najrazličitije oblike takozvane »traditio symboli« u skladu s vremenom i znanosti. Crkva je odonda pa sve do naših dana divnom oštromnošću kroz sva stoljeća ispunjavala svoju dužnost katehizacije, primjenjivala je različite načine iznošenja i tumačenja, tako da je uvijek ostala vjerna božanskoj Objavi. Sjetimo se, na primjer, »apostolske tradicije«, kateheze Istočnih i zapadnih otaca, misijskog propovijedanja unutar raznih nacija i kontinenata, sjetimo se katekizama iz vremena tridentinskog koncila i ovih nedavnih. Promijenili su se pedagoški kriteriji, smisao sadržan u formuli, pa čak i struktura. Ipak su ostali nepromijenjeni cilj i bit, odnosno ono prenošenje Svetog pisma i simbola vjere, »traditio evangelii« i »redditio symboli«.

Danas novi i složeni praktični problemi govore da je potrebno uvesti nove, različite oblike da bi tako kateheza bila što je više moguće prilagođena potrebama ljudi našeg vremena, osobito novim generacijama. Nastaju velike promjene na području znanosti i kulture, tako da to utječe na način života, mišljenja i izražavanja, neposredno se odražava na svim vrstama saopćavanja i na zadacima koji su vlastiti odgoju.

28. *Nužnost izbora*

Zbog novih nemirnih i složenih životnih uvjeta nastali su novi oblici kateheze, koji danas postaju sve brojniji, dok se u isto vrijeme obnavljaju i oni njezini tradicionalni oblici. I dalje se, na primjer, inzistira na posebnim oblicima kateheze koja se dijeli prema dobi onih koji se katehiziraju ili prema različitim uvjetima kršćanskog života. Inzistira se na sistematskoj

katehezi djece ili na katehezi katekumena u misijskim zemljama i tako dalje.

Ipak se sve češće govori o trajnoj katehezi, koja poneki put ima različita značenja i primjene. Uporno se traži kateheza malih grupa, govori se kako danas gotovo svaka kateheza mora značiti isto što i katekumenat. Neki nastoje ponovno uvesti obiteljsku katehezu i takve su nakane izvršne, ali rezultati do danas nisu zadovoljili. U cijelom svijetu raspravlja se o religioznom odgoju u školama, različiti su razlozi, kao što su razni i pokušaji obnove.

Divljenje pobuđuju ne samo različiti oblici kateheze nego i različiti načini kako se zamišljaju ciljevi i sadržaji kateheze već prema kulturnim uvjetima različitih zemalja i vjerskim potrebama kršćana. Jedno je npr. poučavati u kršćanskoj nauci usred nacija koje imaju staru kršćansku tradiciju, a drugo u nedavno osnovanim zajednicama ili mladim Crkvama. Drukčije se problem kateheze postavlja tamo gdje postoji društvena i politička sloboda, a drukčije tamo gdje te slobode nema ili kršćanski život nije dovoljno zaštićen. Na drukčiji način postavlja se problem kateheze tamo gdje na religioznom području vlada veliki pluralizam, drukčije opet tamo gdje pluralizam postoji više u teoriji nego u praksi.

Sve to ne bi se smjelo promatrati kao zahtjev ovog našeg vremena. Potrebno je, naprotiv, postupati razborito i odabirati, jer se ne mogu svi i sve brojniji eksperimenti smatrati istinskom i pravom katehezom.

Ma kako oblici kateheze mogu biti različiti, ona ipak mora tražiti one autentične kriterije u životu Crkve i vjernika. Živjeti vjeru — prihvatiti Sveto pismo i Ispovijedati Vjerovanje znači u isto vrijeme spoznati, slaviti i preuzeti određene odgovornosti. Već prema situacijama morat će se razlikovati razni vidovi spomenutih čina, ali će biti potrebno i to da ih se ne odijeli potpuno.

Treba, osim toga, inzistirati na evangelizaciji ili *sakramentalizaciji* ili na kršćanskom animiranju života i kulture. Ponekad treba početi izdaleka i čekati, primjenjujući pri tom oblike predevangelizacije ili strpljivog dijaloga. Ne može se bezobzirno izabrati bilo koji oblik odgoja, puštajući po strani cjelovito ispovijedanje krsne vjere.

29. *Pluralizam i jedinstvo kateheze*

Razni oblici kateheze ne smiju se shvatiti kao ustupak situaciji koju je donijelo vrijeme. Naprotiv, traži ih sama priroda kateheze i odgovaraju želji kršćanskih zajednica da posvjedoče vjeru tamo gdje žive. No o promjenama ne smije odlučivati tek slučaj, bilo da se radi o katehezi koja se manje-više prenosi riječima ili o utjelovljenoj katehezi, bilo da se radi o dužem ili kraćem vremenu, o dokumentima kojih se treba držati ili o činjenicama, bilo da se radi o Iskustvu grupa, obitelji ili naroda — sva se ta iskustva mijenjaju u raznim vremenima i različitim zemljama. Sve to može odgovarati nastojanju oko uključivanja u razne aktivnosti i uvjete

života, što je posve u skladu sa stavom kršćana, ali mora uvijek slijediti Sveto pismo i simbol, koji su bitni dokumenti vjere i kršćanskog života. Vodeći brigu o tom prvom uvjetu, kateheza se pod vodstvom biskupa obnavlja u pluralizmu, upotpunjuje se, pa tako malo-pomalo vodi vjernike prihvaćanju Riječi i »zahvaljivanju«, koje se slavi u sakramentu, ispunjavajući zapovijedi i svjedočenju u svijetu.

V. Odgovornost Crkve za održavanje kateheze

30. *Mnoštvo darova, jedan jedini Duh i jedno jedino tijelo*

Riječ koja poziva Kristove učenike i koja ih s njime po krštenju povezuje, povjerena je cijeloj Crkvi kroz višestrukost darova i službi. Poslanje koje je Krist na jedinstveni način dao apostolima — »Idite... propovijedajte Radosnu vijest«¹ — u širem smislu se odnosi na evangelizaciju, ali obuhvaća i katehezu; može se reći da vrijedi za sve kršćane. Zato ih Petar naziva »narod određen za Božju svojinu, da razglasite slavna djela.

To uvjerenje, tako ukorijenjeno u prvim kršćanskim zajednicama, koje je II. vatikanski sabor veoma naglasio, mora u ovo naše vrijeme postati još djelotvornije jer je katehetski rad danas vrlo raširen. Drugim riječima, dužnost katehiziranja je sastavni dio kršćanskog poziva, rađa se s krštenjem, naglašena je u potvrđi, pročišćava se i obnavlja u sakramentu pokore, specificira se u braku i svetom redu, hrani se i jača Euharistijom, koja joj kao izvor i vrhunac života Crkve nadahnjuje ove riječi: »Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.«

31. *Nove obveze i nove uloge*

Svi kršćani, koje pokreće jedan Duh, nalaze temelj i milost za rad na području kateheze u sakramentalnoj stvarnosti i znaku, prema različitim darovima i karizmama koje su svakome vlastite. To sudjelovanje i takva »suodgovornost« u konkretnom životu kršćanske zajednice postaju znak vitalnosti i vjernosti misijskom pozivu cijele Crkve.

Veoma je važno da oni koji rade na području kateheze budu uzorne osobe. Zabrinjavaju svi oni koji se odriču ili nisu sposobni ispunjavati

¹ Usp. Mk 16, 15.

² Usp. 1 Pet 2,9; PAVAO VI, *Evangelii nuntiandi*, nav. dj., br. 13.

svoj zadatak, kao svećenici, redovnici, redovnice, roditelji ili drugi vjernici koji — iako su primili darove koji su potrebni za katehiziranje — često puta taj rad napuštaju bez mnogog razmišljanja i preuzimaju druge crkvene aktivnosti.

Što se tiče pastoralnog rada, treba shvatiti da se katehetski rad mora dopunjavati, da treba poticati i podržavati suradnju i pomoći svakome u njegovoj specifičnoj ulozi. Svi, na primjer, žele da obitelji i roditelji ponovno preuzmu u Crkvi svoju vlastitu katehetsku ulogu, međutim kršćanska zajednica još uvijek ne odgaja i ne podržava dovoljno mlade supruge.

Svi priznaju da treba posvetiti pažnju onima koji su bilo iz kojih razloga daleko od kateheze. No traži se i veća kompetencija kako bi se pomoglo onima koji se daju na eksperimente. Sigurno da je od velike važnosti kateheza malih grupa, međutim, potrebni su katehisti koji su stručnjaci za taj rad. Potrebni su isto tako obrazovani i spremljeni katehisti za vjerski odgoj u školama, među radnicima i onima na rubu društva. Čak i za kršćanski odgoj djevojčica, djevojaka i žena traži se danas drukčije znanje i potrebno je da kvalificirane katehistice preuzmu taj rad. U svim tim inicijativama nezamjenljivo je djelovanje svećenika koji su po svom svetom redu i poslanju biskupa pozvani da radosno posvete veći dio svojih snaga katehizaciji, da bi izgradili i vodili kršćansku zajednicu koja im je povjerena.

Isto tako redovnici i redovnice i svi oni koji se na bilo koji način potpuno posvećuju Gospodinu, posebno su povezani s Crkvom i s njezinim poslanjem, napose ako pripadaju kongregacijama ili institutima koji su izrasli na karizmama velikih svetaca, koji su shvatili kako je važna kršćanska naobrazba, koju treba dati mlađima. Svi oni imaju svoje vlastite darove, koje konkretno žele dodati katehezi svoga vremena.

Sudbina evangelizacije i kateheze sigurno je vezana uz svjedočenje koje će Crkva i njezini katehisti u jedinstvu i raznolikosti zadataka pokazati, kao što to naučava apostolska egzortacija *Evangelii nuntiandi*[^], podsjećajući na Gospodinov testamenat. »Oče, . . . neka i oni u nama budu jedno, da svijet vjeruje.«[^]

VI. Nove generacije i kateheza

32. *Razmatrati probleme u svjetlu vjere*

Može se činiti da smo u ovom radnom dokumentu zaboravili donijeti poseban prikaz o novim generacijama. Sigurno, to bi se pitanje moglo produbiti. Ipak, sva obnova o kojoj se govori i kriteriji kojima se ocjenju-

[^] Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, nav. dj., br. 77.

Usp. Iv 17, 21.

je proizlazila iz promatranja onoga što se posvuda zbiva na području kateheze novih generacija. Baš te generacije na razne načine postavljaju Crkvi pitanja i tako je prisiljavaju da razmatra prošlost, da misli na sadašnjost i da hrabro gleda na budućnost.

S njima će se moći u cijeloj Crkvi ostvariti nova kateheza, prikladna potrebama našeg vremena. Sigurno, sve to treba promotriti i razmotriti u svjetlu vjere, kao što treba i spremnosti za stvarno crkveno zalaganje.

33. *Kateheza djece*

Kad u ovo naše vrijeme kateheza prije svega ističe odgojno djelovanje cijele Crkve, kad naglašava da treba paziti na dob i životne uvjete kršćana, to nikako ne znači da se može umanjiti važnost i originalni karakter kateheze djece.

Djeca imaju u Crkvi i u ljudskom društvu posebno dostojanstvo. Ona ne vrijede samo zato što će jednoga dana početi raditi, ona vrijede jer su već sada osobe i jer već sada mogu doprinostiti za opće dobro.

Promatrajući stvari s crkvenog gledišta, djeca su pozvana da malo-pomalo dođu do osobne svijesti o božanskoj objavi i do ispovijedanja vjere u Crkvi, u liturgiji kroz svjedočenje životom prema svojim sposobnostima.

Kod kateheze treba voditi brigu o raznim vidovima njihova kršćanskog iskustva: djeca se, naime, žele osjetiti prihvaćena i cijenjena u kršćanskoj zajednici u kojoj konkretno žive, traže da sudjeluju u životu Crkve vršeći neke službe, gotovo prirodno teže da se susretnu s Kristom u riječi, u sakramentima kršćanske inicijacije i u prvim profesionalnim zalaganjima u skladu s vjerom.

U ovo naše vrijeme djeca manje-više ne žive više zaštićena odgojnim institucijama ili pod tutorstvom sredine koja ih okružuje. Zato ih treba odgojiti tako da sama mogu prosuđivati i raspravljati, da sama mogu razlikovati i voditi dijalog kad se radi o problemima života.

U svemu tome djeca nikad ne smiju ostati sama: kršćanska zajednica, poput Krista Gospodina, postavlja ih u središte svoga života, ali ne samo zato da bi se radovala njihovu prakticiranju vjere i njihovim blagdanima, nego zato da bi zajedno s njima krenula putem iskrenosti i zajedništva.

34. *Kateheza mladih*

Sve to što je rečeno u *Radnom dokumentu* sinodalnog skupa izričito se ili prešutno odnosi i na mlade. Tu će možda biti zgodno protumačiti temeljne zadatke kateheze mladih koji se tiču cijele Crkve.

Izgleda da je prije svega veoma važno da kršćanske zajednice saslušaju mlade i učine ih suodgovornima kad analiziraju njihova traženja i

njihove perspektive života u vjeri. To je temeljni zahtjev, posve u skladu s evanđeoskim stavom zajedništva i služenja. Samo kroz takav stav mogu se shvatiti stavovi mladih prema društvenoj i religioznoj tradiciji, samo tako mogu se shvatiti njihove »trenutne odluke« (odluke za akciju), »konkretno opredjeljenje«, na koje se daju u toHkim zemljama na socijalnom, političkom i kulturnom području, koje zauzimaju s obzirom na nastavu, ljubav, obitelj, zanimanje i prisutnost Crkve u svijetu.

Nastojanja ove kateheze za mlade moći će se bolje i lakše shvatiti ako mladi — pod vodstvom kompetentnih svećenika i kroz prikladno iskustvo zajedničkog života — budu prihvaćali savjete i ako budu naišli na povjerenje i dobrohotnost cijele kršćanske zajednice.

35. *Djeca, mladi i odrasli* **H** *Crkvi*

Odrasli ne mogu razmišljati o vjeri ili je ispovijedati umjesto djece i mladih. Isto tako ne mogu u ime vjere zapovijedati ono što nije predmet vjere.

S druge strane, nove generacije ne smiju biti prepuštene same sebi, jer je »traditio Evangelii« predana jednoj generaciji, koja govori i svjedoči drugoj generaciji, da bi ova opet svjedočila i govorila slijedećoj.

Ne radi se ni o jednostavnom dijalogu među generacijama, koji bi isto tako mogao imati neku određenu, iako ne odlučujuću važnost, ako se ne bi i što drugo uzelo u obzir.

Nove generacije imaju aktivnu ulogu u Crkvi. Kao što se čini da na svim područjima društvenog djelovanja kontestiraju, tako i tu žele preuzeti inicijativu, iako pri tom nailaze na suprotnosti i razočaranja.

Smatrajući to jednim *znakom vremena*, možemo govoriti o karizmi dječje dobi, o karizmi maladenačke dobi. Djeca i mladi ne samo da moraju slušati i učiti, nego i oni imaju nešto specifično što treba da kažu, da bi tako i oni gradili jedinstvo, da bi tako i oni izgrađivali život Crkve i svijeta.

Mladih se ne treba ni bojati niti im laskati, kao što se to često događa u mnogim kršćanskim zajednicama. Moraju više biti prihvaćeni, poštivani i saslušani. Veoma je važno da svi nauče zajedno napredovati. Mladi će više paziti da ih ne ponese njihov idealizam ili neke frustracije; stariji će se brinuti da otvorenije pokažu svoju vjeru.

Ako nove generacije, prihvaćajući Sveto pismo i svjedočeći simbol, prihvate Riječ oslobođenja Kristova Evanđelja sa svim njegovim nadama, za političku, doktrinalnu ili crkvenu manipulaciju neće više biti mjesta.

Iako poštuje potrebe svake pojedine dobi, kršćanski je put uvijek jedan jedini, pa ma kako bili različiti njegovi oblici u kojima se izražava i pokazuje, jer Kristova Crkva počiva na jedinstvu.

u ovom drugom dijelu *Radnog dokumenta* govorili smo o tome da je potrebno shvatiti neke temeljne kriterije prema kojima se mogu raspoznavati katehetska iskustva ovog našeg vremena.

Sinodalni skup će se morati pitati da li se stvarno radi o osnovnim kriterijima, pa ako je potrebno, morat će ih produbiti.

Osim toga bit će veoma važno da se sinodalni skup upita na koji se način unutar različitih naroda i kultura mogu bolje konkretizirati.

Iza toga će se moći u većoj odgovornosti odlučiti koje mogu biti »želje« i »preporuke« što će ih sinodalni skup moći predložiti i koje će onda biti konkretan znak zajedničke težnje da se provede obnova u cijeloj Crkvi.

III. DIO — PERSPEKTIVE OBNOVE KATEHEZE

P r e t p o s t a v k a

Svrha je ovog radnog dokumenta sinodalnog skupa u tome da već sada odredi neke zajedničke zadatke koje su u savjetodavnoj fazi biskupske konferencije najviše preporučivale.

Ne radi se ovdje o tome da se izradi sistematska slika perspektiva obnove kateheze u svijetu, niti da se izradi neki praktičan i potpun vodič za pastoralno djelovanje.

Nakana je dokumenta preporučiti sinodalnim očima da pripaze na neke želje koje imaju prvenstvo, koje, čini se, proizlaze iz situacije kateheze u svijetu i iz teološko-pastoralnog razmatranja na temelju te situacije.

Ti izbori odnose se na one najhitnije vidove kateheze našega vremena: ukoliko ih sinodalni skup izradi i usavrši zajedno s drugim željama, predstavljat će znakove zajedničke želje za obnovu u cijelom svijetu. Za sada ćemo ih nabrojiti samo pet:

- o *novim mjestima održavanja kateheze*: radi se o katehezi kršćanske zajednice za kršćansku zajednicu;
- o *sadržaju i pedagogiji kateheze*: radi se o katehezi Evanđelja i prema Evanđelju;
- o *onima kojima je kateheza namijenjena*: radi se o katehezi Evanđelja za siromahe;
- o *raznolikosti situacija i raznovrsnosti metoda*: radi se o katehezi koja bi bila prilagođena za raznovrsnu kulturu našega vremena;
- o *onima koji su odgovorni za katehezu i njihovom odgoju*: radi se o zajedništvu i suodgovornosti u katehetskoj službi.

O svakoj od tih želja donosimo sada tek nekoliko primjedbi. U slijedećim fazama zasjedanja i istraživanja sinodalnog skupa moći će biti izrađene jasnije i više pastoralne smjernice, osobito za katehezu novih generacija.

I. Kateheza kršćanskih zajednica za kršćansku zajednicu

36. *Poziv upućen kršćanskim zajednicama*

Danas kršćani mnogo više nego nekad osjećaju da vjeru treba živjeti. Ona se zatim unutar kršćanske zajednice prenosi potomcima. U to su napose uvjereni mnogi mladi.

Što je, međutim, posljedica toga?

Kršćanske zajednice predstavljaju za današnje ljude Crkvu prisutnu na konkretan i određen način. Snaga kateheze često puta ovisi o slici koju te zajednice daju same o sebi. Zajednice su onaj znak koji Gospodinovu poruku čini manje ili više vjerodostojnom svim onim što one mogu i znaju posvjedočiti, još prije nego tu poruku navijeste riječima.

Kršćanska zajednica iznosi katehezu novim generacijama prije svega ukoliko je ona zajednica vjere, koja svjesno slavi Euharistiju i svjedoči svoju dosljednost u svakodnevnim situacijama života. Po upornom slušanju Svetog pisma i cjelovitijem razmatranju simbola vjere kršćanska zajednica postaje sposobna naučavati unatoč složenosti zadataka koje traži ovo naše vrijeme.

37. *O kakvoj se kršćanskoj zajednici radi?*

Oblici postojanja kršćanskih zajednica danas su višestruki. Nisu, međutim, sve zajednice sposobne za istinsku katehezu.

Koje kršćanske zajednice mogu lako pomoći u sigurnoj i pravoj obnovi kateheze?

Tim pitanjem želimo ponovno istaknuti jednu važnu misao s prošle Sinode, koju je s pravom naglasilo Apostolsko pismo *Evangelii nuntiandi*.^{^^} Iz njega želimo uzeti one najznačajnije upute koje se odnose na katehezu.

Prije svega treba razumjeti da je potrebno ustanoviti kršćanske zajednice, koje će biti, kako se kaže, »prikladne za čovjeka« (napravljene prema čovjekovoj mjeri), kojima će i drugi moći pristupiti, gdje će se među sobom moći upoznati i uspostaviti istinsko bratstvo.

Tako nešto još je potrebnije kad se radi o katehezi za nove generacije.

2' Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, osobito br. 58.

samo ljudska dimenzija kršćanskih zajednica ipak nije dovoljna da one postanu mjesto prave kateheze ukoliko one svoje grupno iskustvo ne otvaraju obuhvaćajući pri tom život cijele Crkve: prije svega dajući prednost Božjoj Riječi, liturgiji i slavljenju sakramenata vjere, jedinstvu s pastirima i prezbiterima i misijskom poslanju cijele Crkve u svijetu.

38. *Župska zajednica*

Zato je župska zajednica privilegirano mjesto za katehezu, za koju se može brinuti više grupa, koje tako mogu obogatiti svoje iskustvo i pridonijeti animaciji kateheze.

Vrlo su različiti uvjeti u kojima žive župske zajednice i nužno je da one budu obnovljene. Ipak je u župnoj zajednici katehezi dana neiscrpiva pomoć za potpuno naviještanje Božje Riječi. Unutar župe, više nego na bilo kojem drugom mjestu, kateheza može ujediniti poučavanje, život zajedništva i svoje nastojanje oko svjedočenja. U župi se, na kraju, može usavršiti i prema potrebi nadahnjivati katehetski rad obitelji, grupa, kao i raznih pokreta i udruženja svjetovnjaka.

Osim toga, župska zajednica se ne zatvara u sebe, nego je pozvana na suradnju s drugim zajednicama, osobito s mjesnom Crkvom, koja se okuplja oko biskupa. Na taj način, dok nastoji biti bliska konkretnim mjesnim problemima, kateheza može lakše izbjeći opasnosti beskorisnih kontestacija, može lakše pripaziti da ne bude ideološki i politički instrumentalizirana. Tako može neprestano rasti u snazi jedne jedine Kristove Crkve.

39. *Obitelj*

Velika kulturna promjena koja se posvuda događa, veoma se odražava i u obitelji. Odražava se u životnim uvjetima roditelja, u novim zadacima za ženu u ljudskom društvu, u shvaćanju bračne ljubavi, odražava se na odnosu koji postoji između roditelja i djece, na odnosu obitelji prema sredini u kojoj živi. Što se tiče vjerskog života, treba uzeti u obzir da pojedini članovi obitelji žive u različitim i vrlo često u posve oprečnim duhovnim uvjetima, treba uzeti u obzir odnose jedne obitelji prema ostalim obiteljima, kao i sa širom mjesnom kršćanskom zajednicom.

Nikad se nije toliko kao u ovo naše vrijeme činilo da poslanje obitelji treba usmjeriti na područje evangelizacije i kateheze. S tim u vezi posvuda postoje nova iskustva koja bude zanimanje. Čak je i teologija predložila vrlo korisne pastoralne zamisli o poslanju obitelji, o odgoju mladih za brak, o dužnosti supruga u crkvenom odgoju djece, o aktivnom sudjelovanju cijele obitelji na zajedničkom putu kršćanskog života, o potrebi da se ostvare nove i plodnije veze između obitelji, društva i Crkve.

Uspoređujući eksperimente koji se provode u mnogim zemljama, Sinodalni skup će moći dati *konkretne* upute kako da se ohrabri jedan od najhitnijih smjerova crkvene obnove, koji se neposredno odnosi na katehezu novih generacija.

II. Kateheza Evanđelja i prema Evanđelju

40. *Kršćanske zajednice i Evanđelje*

Kršćanske zajednice ne bi bile dostojne vjere ako ne bi na prvo mjesto postavljale Evanđelje Isusa Krista i ako ne bi živjele i propovijedale prema Evanđelju.

Sudbina kateheze kršćanske zajednice zavisi od ovog prvog »izbora«, kao što to vrlo dobro naučava Apostolsko pismo *Evangeliū nuntiandi*². Što to znači i što to donosi sa sobom?

Evanđelje nije samo knjiga koju treba čitati i tumačiti. Ono znači potpunije upoznati, slaviti i naviještati tajnu Krista, koji je uskrsnuo od mrtvih i u njemu tajnu zajedništva Oca, Sina i Duha Svetoga s ljudima.

Kršćanski se život ne izražava sav u čitanju Evanđelja, nego se očituje u svakodnevnom nasljedovanju Krista, u sve boljoj spoznaji vjere, slavljenjem sakramenata i u svjedočanstvu životom.

Tako su riječ, sakramenat i svjedočanstvo života tri neodjeljiva vida kršćanskog iskustva.

Katehezi je često potrebna potpora pedagogije, koja polazi iz daleka i tumači s mnogo strpljivosti. Ali, na kraju, ne postoji kateheza koja ne bi bila kateheza Evanđelja i prema Evanđelju.

41. *Evanđelje, pedagogija i sadržaj kateheze*

Termin Evanđelje mogao bi ovdje biti shvaćen u dva konkretna značenja: u širem smislu znači Sveto pismo, čija je punina u Novom Zavjetu Evanđelje; znači i stil života kršćana i njihovu egzistenciju, život u Kristu Gospodinu.

Ta dva značenja daju svjetlo i katehetskom djelovanju, njegovoj temeljnoj pedagoškoj inspiraciji i njegovim sadržajima.

Kateheza ne može biti svedena na psihologiju, sociologiju i ideologiju, koja može nekoga zanimati. Pod jednim novim vidom kateheza obuhvaća sve to zajedno i upotrebljava za svoj sebi svojstven cilj, a taj je — prenositi živu vjeru Crkve svijetu.

²« Usp. PAVAO VI., *Evangeliū nuntiandi*, br. 6—12, 25—38.

Naglašavati evanđeoski karakter kateheze znači priznati ne samo da u Isusu Kristu nema nikakve suprotnosti između Boga i ljudi, nego, štoviše, to znači priznati da je u Isusu Kristu Bog postao čovjek, da bi čovjek postao Bog.^{2^}

Mnogi problemi koji često iscrpljuju katehezu, tako će izgledati nepotrebni. Konkretni ljudski život nije u suprotnosti s kršćanskom porukom, kao što naučavanje vjere nije u suprotnosti sa svjedočenjem kršćana u vremenu i u povijesti.

Zato kateheza mora pokazati da je u Kristu ispunjen savez između Boga i ljudi i da je Evanđelje namijenjeno da postane »pismo ispisano u čovječanstvu«, da postane milost spasenja dana u povijesti ljudima i provedena u život po obraćenju, da je Evanđelje svima najveća nada kojoj ljudski rod može težiti da bi dao smisao svojem djelovanju i svojoj budućnosti.

Tekst Evanđelja i Svetog pisma jest prvi uzor i paradigma, primjer kateheze. Evanđelje i Sveto pismo jesu osnovni kriterij za jezik koji upotrebljava kateheza, jer se u njima nalaze bitne slike konkretno proživljenog života jednog naroda.

Zato se može tvrditi da je Sveto pismo, koje je Bog nadahnuo i koje Crkva po svom Naučiteljstvu prihvaća, po važnosti prvi dokumenat vjere. Kateheza mora Sveto pismo u cjelini prenositi onima koji su primili krštenje, kako bi ga oni mogli posvjedočiti pred svijetom. Oni ga moraju prihvatiti, živjeti i neprestano tumačiti uz pomoć Duha i kroz iskustvo koje mora biti iskustvo zajedništva s Bogom, u isto vrijeme posve ljudsko i potpuno nadnaravno.

42. *Izvori kateheze*

U svjetlu Evanđelja i Svetog pisma svi ostali dokumenti vjere, koji su izvori za katehezu, mogu se slagati i uskladiti među sobom, kao, na primjer, Vjerovanje, nauka Crkve i crkvenog Naučiteljstva, *smisao za vjeru naroda Božjega*, svjedočanstvo svetaca i uopće cijeli život vjernika.

Nisu baš ni svi izvori jednako djelotvorni i vrijedni za katehezu. Postoje dokumenti vjere koji su važniji od ostalih, jer bolje izražavaju ono što evanđeoska poruka traži od onih koji je primaju.

Važno je da oni koji katehiziraju znadu prikladno razlikovati ono što se odnosi na različite uvjete i različite oblike kateheze, napose kateheze djece i mladih.

Veoma je važno da katehisti dokumente vjere, koji mogu biti odabrani prema raznim pedagoškim kriterijima, za vrijeme izlaganja povezu s Kristovim Evanđeljem i novim životom koji za Gospodinove učenike počinje od Evanđelja i krštenja.

Usp. Irenej, Atanazije, Augustin.

u tom se kontekstu nalaze kriteriji za obnovu katekizma i različitih didaktičkih pomagala, a da se pri tom ne izgubi njihov osobiti karakter, koji je vlastit sredstvima vjerskog odgoja Crkve.

III. Kateheza — blaga vijest siromasima

43 *Ponovno otkrivanje siromaštva i siromašnih*

Crkva je sada više nego ikada prije pozvana da prizna svoje siromaštvo pred Bogom i da ga pokaže ljudima. Zato ona spremne i čiste duše može prihvatiti radosnu vijest Evandjelja i saopćiti je narodima ovog našeg vremena, nastavljajući tako Kristovo poslanje.

Siromasi ne predstavljaju samo društvene kategorije za koje Crkva mora pokazati da im daje prednost.

Idemo li do korijena problema, moramo reći da postoji i moralno siromaštvo koje se danas izražava kroz strah, strah od drugih, strah od budućnosti, strah od gladi, strah od nepravde, strah od smrti, bojimo se nekoga voljeti, kao što se bojimo susresti Boga.

Treba se približiti tom tako radikalnom siromaštvu ljudi ovoga vremena, treba da njihov duh bude pročišćen da bi s povjerenjem mogli prihvatiti milost Evandjelja, koje je radosna vijest za siromašne.

Svi oni koji se na bilo koji način zanimaju za katehezu osjetljivi su za temu siromaštva iako i na tom području ima nesporazuma i dvoznačnosti.

44. *Spremnost mladih*

Mladi danas Crkvi i ljudskom društvu odlučno postavljaju pitanje siromaštva i siromašnih.

Iako koji put izražavaju svoju misao iracionalno, pobunom i nasiljem, ipak su osjetljiviji za taj problem od drugih i mnogo su odlučniji u traženju prikladnih rješenja.

Možda je njihov pogled na siromaštvo samo sociološki. Ipak, ako se radi samo o tom vidu siromaštva, mladi odlučno traže od cijelog društva da svoj građanski život uredi tako da se temelji na pravdi, na novim ekonomskim, društvenim i političkim odnosima među ljudima.

Kad se radi o tim problemima, mladi svakoga dana Crkvi postavljaju sve više zahtjeva, kontestiraju ne samo institucionalne strukture nego čak i način na koji se predstavlja evanđeoska poruka i kako se ta poruka slavi u liturgiji i proživljava unutar kršćanske zajednice.

Svaki put kad je Crkva pripravna prihvatiti njihovu spremnost na suradnju, oni su spremni među prvima prihvatiti dužnosti.

Na taj način nastaju novi odnosi između mladih, Crkve, Evanđelja i socijalnog zalaganja. Koliko god su složeni, ti se odnosi moraju smatrati znakom vremena. Zato im treba posvetiti mnogo pažnje i pastoralne skrbi, čak i na području kateheze.

45. *Kateheza, riječ nade*

U ovo naše vrijeme do kraja je razgolićena čovjekova bijeda, njegovo siromaštvo. Budući da to razgolićavanje ima svjetske dimenzije, i kateheza mora imati svoje točno određene zadatke.

Prije svega, ona mora otkrivati do dna moralno siromaštvo ljudi kao i bijedu ljudske povijesti u svjetlu vjere. Ne radi se samo o iznošenju činjenica koje ubijaju nadu, što se često i događa. Takvo iznošenje mora biti stručno i pri tom treba prije svega voditi brigu o Božjem milosrđu i vjernosti, koja se vidi i u ovo naše vrijeme.

Kateheza mora znati iskoristiti bilo s obzirom na sadržaj, bilo s obzirom na svoje pedagoške metode sva pomoćna sredstva, koja joj pruža istinsko nastojanje oko ljudskog napretka, mora to nastojanje oplemeniti u svjetlu Evanđelja i tako u punini navijestiti sigurnu i konačnu nadu.

IV. K a t e h e z a i s u v r e m e n e k u l t u r e

46. *Crkva i suvremene kulture*

Danas se posve mirno priznaje da postoji pluralizam kultura u suvremenom svijetu, kao što se priznaje snaga tih kultura, koji put okarakterizirana sukobima, koji put opet plodnošću.

Crkva i svi oni koji katehiziraju drže neku nesigurnu ravnotežu prema suvremenim kulturama — prelazi se od irenizma na dijalog, na sukobe i na lomove.

S druge strane Crkvu to pitanje veoma zabrinjava, kao što se to vidi iz dokumenata II. vatikanskog sabora, iz dokumenata Pija XII., Ivana XXIII. i Pavla VI. O tom pitanju iznosile su često svoja mišljenja i biskupske konferencije.

Postoji, osim toga, veliko Iskustvo katehetskog rada na području takozvanog »kulturnog posredovanja« kršćana u suvremenom svijetu. Postoje zanimljivi teološki kriteriji, koji se odnose na »stručnost« Crkve, posebno svjetovnjaka, na ovom području pastoralnog rada, koji je svakako vrlo hitan.

Postoje i opasnosti i pogreške koje udaljuju od pravog puta te — umjesto razumijevanja i suradnje — unose u Crkvu nepovjerenje.

čini se da je to pitanje o kojemu će Sinodalni skup, vodeći brigu i o prijašnjim sinodama, dati svoj sud kojim će usmjeriti rad i ohrabriti ga.

47. *Raspravljane i poticaj, dijalog, razlikovanje*

Kad se razmišlja o katehezi novih generacija, jasnije se vide svi problemi povezani s katehezom i suvremenim kulturama.

S pravom se dobiva dojam da kateheza u toj stvari ne shvaća dovoljno nove oblike ljudskog života koje treba razjasniti, koje treba usporediti, suočiti, jer ti oblici imaju velik utjecaj, osobito na mlade.

Te oblike života donose sa sobom kulture čije je porijeklo tehničko-znanstveno, laičko i ateističko ili veoma sekularizirano, marksistički ili liberalno obojeno.

Ti modeli života otvoreni su nekršćanskim pogledima na svijet, ali su u isto vrijeme religiozno obojeni, posebno kad se radi o egzistenciji, kao što se to, uostalom, vidi kod drugih religija ili kada se radi o nekim oblicima pučke religioznosti.

Te modele života veoma mnogo širi civilizacija slike i društvenog priopćavanja.

Koje pozitivnosti i koje zabrinutosti iz toga proizlaze, osobito za katehezu novih generacija?

Kakve će upute s tim u vezi moći dati Sinodalni skup?

V. *Zajedništvo i »suodgovornost« u katehetskom radu*

48. *Karizme i služenje katehezi*

Na kraju pastoralnih opcija, izbora, koje treba predati očima. Sinoda bi se mogla vratiti na temu zajedništva i »suodgovornosti u Crkvi.«^{2*}

Na primjer, moglo bi biti korisno ako bi se na novi i posve ispravan način uzeli u obzir siromašni kršćani, koji su, međutim, bogatiji Duhom Svetim nego kulturom i pedagoškim znanjem.

Mogli bi isto tako biti ponovno pokrenuti posebni oblici služenja, potrebni da kateheza u ovo naše vrijeme bude djelotvorna, kao što je to, na primjer, biskupsko služenje, služenje prezbitera i đakona, pa služenje supruge.

Ne smije se zaboraviti uloga redovnika i redovnica, čije je zvanje povezano s karizmama velikih svetih utemeljitelja, koji su bili oduševljeni zadacima kršćanskog odgoja.

Usp. SINODA '77, *Kateheza u našem vremenu...*, nav. dj. Zaključak.

Trebat će, na kraju, upozoriti i na problem okupljanja i odgajanja katehista, koji će biti stvarno osposobljeni za katehezu i koje će trebati uputiti kršćanskim zajednicama. Na kraju će trebati upozoriti na suradnju među centrima koji su specijalizirani za katehezu.

49. *Suradnja koju treba potaknuti u Crkvi*

Crkva, koja se toliko brine za formiranje kršćanskih zajednica, brinula se nakon Tridentinskog koncila prije svega za odgoj svećenstva, koje je onda u punini trebalo da preuzme težinu i rad unutar tih zajednica. Zato su, na primjer, nastala sjemeništa.

Od tada se uz pomoć mnogih biskupa, svećenika i crkvenih ljudi sve više povećavala »suodgovornost« kršćana u naviještanju i svjedočenju Evanđelja.

Plodovi toga razvitka već su sazreli, osobito ako se gleda na vrstu Crkve koju je II. vatikanski sabor, vjeran tradiciji, želio. Želio je Crkvu koja će uvijek biti učenica i misionarka, mistično tijelo Kristovo i narod Božji, sakrament Božjega spasenja u svijetu, sve do Gospodinova dolaska.

Evangelizacija, kao i kateheza koja iz nje proizlazi kao njezin specifičan izražaj, tiče se prije svega Petra i apostola, pa njihovih nasljednika, tiče se cijele Crkve, prema darovima i službama svakog njezinog člana.

Da bi se pastoralnom djelovanju vratio smjer i norme koje je dao Sabor, traži se pravilno razlikovanje raznih službi i hijerarhijsko zajedništvo svih katehista. Traži se isto tako prikladna i stvarna suradnja svih onih koji na razne načine sudjeluju u toj proročkoj ulozi Crkve.

Sinodalni skup, iznoseći i izmjenjujući iskustva mjesnih Crkava, te uz pristanak Svete Stolice, može dati točnije upute i norme za širu i plodniju suradnju u zajedničkom nastojanju oko obnove kateheze.

50. *Da bi svijet vjerovao*

Na završetku ovog trećeg dijela *Radnog dokumenta* korisno je pozvati da svatko u svom srcu razmišlja o jedinstvu kao što je to Pavao VI. predložio cijeloj Crkvi u svojoj Apostolskoj egzortaciji *Evangelii nuntiandi*:

»Snaga evangelizacije bit će veoma umanjena ako su oni koji naviještaju Evanđelje među sobom razdijeljeni mnogim vrstama lomova. Nije li baš zbog toga danas širenje Evanđelja tako slabo? Kako se neće smesti, zbuniti i skandalizirati svi oni kojima propovijedamo, ako to Evanđelje, koje naviještamo, izgleda rastrgano doktrinalnim raspravljanjima, Ideo-

¹⁰ Usp. SINODA '77, *Kateheza u našem vremenu* ..., nav. dj.

loškim polarizacijama ili međusobnim osudama kršćana, te ako je predano na milost i nemilost njihovim različitim teorijama o Kristu i o Crkvi i zbog različitog shvaćanja društva i ljudskih institucija?

Gospodinov duhovni testament govori nam da je jedinstvo njegovih sljedbenika ne samo dokaz da smo zaista njegovi, nego i potvrda da je njega poslao Otac; ono je kriterij prema kojemu se može prosuditi koliko se može vjerovati kršćanima, pa čak i Kristu. Ako smo zaista širitelji Evanđelja, moramo Kristovim vjernicima dati sliku — ne ljudi podijeljenih u sebi, koje razdiru svađe što nikoga ne potiču na dobro i nikoga duhovno ne ohrabruju, nego sliku osoba izgrađenih u vjeri, koje su sposobne složiti se iznad konkretnih napetosti zajednički, iskreno i nepristrano tražeći istinu. Sudbina evangelizacije sigurno ovisi o jedinstvu, koje će posvjedočiti Crkva. Tu je izvor veće svijesti odgovornosti, ali i utjehe.«¹»

ZAKLJUČAK

S nestrpljivošću se očekuje skorašnja Sinoda biskupa. Mnogi biskupi, svećenici, redovnici, redovnice i svjetovnjaci smatraju da je to zgodna i veoma važna prilika, koju treba iskoristiti s mnogo odgovornosti, da bi se mogla programirati budućnost kateheze.

Oni navode da IL vatikanski ekumenski koncil nije donio nikakav dokument o katehezi, kao što je to, međutim, donio na području liturgijske obnove i za tolike druge oblike pastoralnog rada. Iduća Sinoda moći će biti prigoda da se s mnogo simpatije sakupi sve ono što se zbiva u svijetu pa da se tako dadne vrijedan doprinos i tako nastavi put kojim se dosada već krenulo.

»Circuli minores« pružaju Jedinstvenu mogućnost gdje će Jedni druge moći prihvatiti, gdje će se moći analizirati kriteriji po kojima je nešto autentično i gdje će se moći odrediti razni smjerovi katehetskog rada.

1. Kriteriji

1.1. Osobna vjera i kršćanski rad. U katehezi treba uvijek ujediniti poznavanje Riječi Božje, slavljenje vjere u sakramentima i ispovijedanje vjere u kršćanskom životu.

1.1.1. Zalaganje. Koje promjene unosi u katehezu nastojanje oko kršćanskog zalaganja? Koji se veći primjeri s tim u vezi mogu iznijeti?

¹ Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, br. 77.

Koji se pozitivni i negativni vidovi pokazuju, otkrivaju? Koje su karakteristike kršćanskog zalaganja?

1.1.2. *Vjera i kršćanski život.* Kako kateheza oblikuje dosljednost koja mora postojati između zvanja, ispovijedanja vjere i svakodnevnog života? Koji su to različiti putovi koji se prije svega mogu predložiti mladima?

1.2. *Zajednica — mjesto i cilj kateheze.* Kateheza kao djelovanje zajednice za kršćansku zajednicu.

1.2.1. *Različite zajednice.* Kakav je prije svega stav mladih prema kršćanskim zajednicama koje postoje, prema župi, prema obitelji, školi, prema udruženjima, pokretima, grupama itd? Kako procijeniti te zajednice s kršćanskog gledišta i pod katehetskim profilom?

1.2.2. *Kateheza unutar raznih zajednica.* Koje mjesto mora imati kateheza unutar raznih tipova zajednica? U kojem se smislu može govoriti o katekumenskim zajednicama? Koji odnos mora postojati između kateheze i liturgije?

1.2.3. *Jedinstvo i univerzalnost vjere i kulturno uključivanje.* Kako kateheza omogućava jedinstvo i univerzalnost kršćanskog naviještanja i uključivanje tog naviještanja u različite kulture? U kojem smislu je tu uključena misijska dimenzija? Kako se postiže otvorenost s ostalim zajednicama? Koje mjesto zauzimaju različite službe i kako se odnose prema službi biskupa?

1.3. *Kateheza ukoliko je prenošenje Evanđelja i prema Evanđelju.* Kateheza potpuno ovisi o Objavi i o simbolu vjere. Iz toga proizlazi i prema tome vodi svako drugo tumačenje.

1.3.1. Koje su promjene nastale na području kateheze zbog raznolikosti kultura i tehničkog napretka (mass media, industrijalizacija, urbanizacija itd.)?

1.3.2. Kako da se sačuva bit naviještanja usred raznolikosti formula? Kojim jezikom treba prenositi vjeru u suvremenom svijetu?

1.3.3. Treba voditi brigu o hijerarhiji istina. Što to konkretno znači u katezezi? Kako se može pomiriti potreba da se cjelovito naviješta s potrebom da se to čini postupno?

1.3.4. Koje mjesto mora u katezezi zauzimati Sveto pismo, moralni odgoj, socijalna nauka, ekumenska dimenzija itd.?

1.3.5. Kako treba impostirati katezezu da bi Kristov misterij bio u njezinu središtu?

2. *Perspektive za obnovu kateheze*

U svjetlu različitih situacija u kojima se nalazimo treba označiti ono što treba općenito najprije prihvatiti, zatim ono što se može prihvatiti i na kraju ono što se u vezi s katehezom može preporučiti.

2.1. Kad se radi o katehezi koja odgaja za vjeru I kad se radi o kršćanskom zalaganju (npr. različiti stilovi kršćanskog života, oblici zalaganja, odnos prema sekulariziranom svijetu, odgoju, molitvi itd.)

2.2. Kad se radi o katehezi koja je djelovanje cijele kršćanske zajednice (npr. problemi katekumenata, suodgovornosti, različitih životnih situacija, kao djetinjstvo, mladost itd.)

2.3. Kad se radi o katehezi koja naviješta Kristove tajne (npr. problemi formuliranja tekstova, pedagoških sredstava, oblika kulture itd.)

2.4. Kad se radi o onima kojima je kateheza namijenjena (npr. problemi prilagodavanja pojedinoj dobi i problemi odnosa među generacijama, zatim problemi posebnih situacija, kao, na primjer, onih koji žive na rubu ljudskog društva i koji su bolesni itd.)

2.5. Kad se radi o osobnim uvjetima i odgoju katehista (npr. poticati vjernike da prihvate zadatak katehiziranja, kako ih odgojiti za njega, treba li to njihovo služenje Institucionalizirati, kako ih u tome radu ekonomski podržavati itd.)

2.6. Kad se radi o odgovornosti episkopata na ovom području pastoralnog rada.

Prevela *Emica Vesely*